МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ ТА СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

Кафедра інформаційних систем в управлінні та обліку

Максим Олександрович Івасенко

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

на тему

«Бухгалтерський облік і аналіз амортизації нематеріальних активів»

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Науковий керівник
к.е.н., доц. Світлана ЛАЙЧУК
_____
(підпис)

Рецензент
д.е.н., проф. Ірина ЖИГЛЕЙ
_____
(підпис)

Завідувач кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку
д.е.н., проф. Сергій ЛЕГЕНЧУК
_____
(підпис)

Житомир
2024 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....3

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ.....5

1.1. Економічна сутність нематеріальних активів та нормативне регулювання їх обліку.....5

1.2. Аналіз досліджень і публікацій з обліку і аналізу нематеріальних активів.....15

1.3. Бухгалтерський облік і аналіз амортизації нематеріальних активів: етапи та їх значення.....27

Висновки до розділу 1.....30

РОЗДІЛ 2. ОБЛІК НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА.....32

2.1. Мета, задачі та організація обліку ТОВ «Джерело».....32

2.2. Синтетичний та аналітичний облік нематеріальних активів.....37

2.3. Облік амортизації нематеріальних активів на підприємстві.....53

Висновки до розділу 2.....56

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА…60

3.1. Мета, задачі та інформаційне забезпечення аналізу нематеріальних активів ТОВ «Джерело».....60

3.2. Аналіз динаміки, складу та структури нематеріальних активів ТОВ «Джерело».....63

3.3. Завдання, прийоми та етапи аналізу нематеріальних активів Шляхи удосконалення обліку та аналізу нематеріальних активів.....72

Висновки до розділу 3.....75

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....78

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....82

ДОДАТКИ……90

ВСТУП

Актуальність дослідження. Нематеріальні активи стали важливою складовою активів підприємств у сучасному бізнес-середовищі. Вони охоплюють такі цінності, як бренди, патенти, ліцензії, програмне забезпечення та інші права, які не мають матеріальної форми, але мають значний вплив на фінансові результати та конкурентоспроможність підприємства.

За даними Державної служби статистики України, станом на 2022 рік загальна вартість нематеріальних активів українських підприємств склала близько 300 млрд гривень. Це включає різні форми нематеріальних активів, зокрема патенти, авторські права, ліцензії та програмне забезпечення. Частка нематеріальних активів у загальних активах підприємств України становила приблизно 8%, що відображає зростання значення інтелектуального капіталу в економіці.

Облік та аналіз нематеріальних активів та їх амортизації є ключовими процесами для ефективного управління цими цінностями. Облік нематеріальних активів передбачає реєстрацію, класифікацію та оцінку таких активів у фінансовій звітності підприємства. Амортизація нематеріальних активів є процесом розподілу їх вартості протягом періоду їх корисного використання, що відображає витрати на їхнє зношування. Аналіз же дозволяє оцінити ефективність використання нематеріальних активів, їхню вартість та вплив на фінансові результати.

Тема обліку та аналізу нематеріальних активів залишається актуальною в сучасному бізнесі. З огляду на зростання значення інтелектуального капіталу, компанії все більше усвідомлюють необхідність ефективного управління цими активами для забезпечення конкурентоспроможності та стійкого розвитку.

Мета дослідження полягає у вивченні операцій з бухгалтерського обліку та проведенні аналізу нематеріальних активів з метою розробки ефективних стратегій управління ними для досягнення стратегічних цілей підприємства.

У цьому дослідженні розглянуто важливість обліку, аналізу та амортизації нематеріальних активів для підприємства, а також методи та практичні аспекти їх впровадження.

Для досягнення поставленої мети було поставлено такі **завдання**:

- розглянути економічну сутність нематеріальних активів та нормативне регулювання їх обліку;
- провести аналіз досліджень і публікацій з обліку і аналізу нематеріальних активів;
- розкрити мету, задачі та організацію обліку ТОВ «Джерело»;
- розглянути синтетичний та аналітичний облік нематеріальних активів
- провести аналіз нематеріальних активів підприємства;
- дослідити мету, задачі та інформаційне забезпечення аналізу нематеріальних активів ТОВ «Джерело»;
- провести аналіз динаміки, складу та структури нематеріальних активів ТОВ «Джерело».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та організаційно-методичних аспектів бухгалтерського обліку та аналізу операцій з нематеріальними активами на підприємстві.

Об'єкт дослідження – облік та аналіз нематеріальних активів на підприємстві ТОВ «Джерело»

В якості апробації результатів дослідження опубліковані тези:

1. Івасенко М. О. Бухгалтерський облік і аналіз амортизації нематеріальних активів: етапи та їх значення. Тези II Міжнародної науково-практичної конференції «Стратегічні пріоритети розвитку бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах глобалізації», 16 листопада 2023 року. Суми: СНАУ, 2023. 395 с. С. 43-45

2. Івасенко М.О. Облік нематеріальних активів за НП(С)БО та МСБО: порівняльні аспекти. Тези Всеукраїнської науково-практичної on-line конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених, присвяченої Дню науки 16 травня 2024 року. Житомир: Житомирська політехніка, 2024.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ

1.1. Економічна сутність нематеріальних активів та нормативне регулювання їх обліку

Індустріальна ера суспільства поступово змінюється завдяки розвитку інформаційної економіки. Акцент робиться на поглибленому аналізі нових методів виробництва, організації бізнесу та перспектив розвитку ринку замість зосередження на масовому виробництві. Посилюється залежність підприємств від зовнішнього середовища, що ускладнює внутрішню систему управління через складність виробничих і управлінських процесів.

Для успішного ведення бізнесу необхідно приймати оперативні виробничо-організаційні рішення, які залежать від наявності достатньої інформації, кваліфікації персоналу та здатності вирішувати складні завдання в автоматизованих системах керівництва підприємством.

Економічна сутність нематеріальних активів полягає у їхній здатності створювати майбутні економічні вигоди для підприємства. Це можуть бути права на інтелектуальну власність, такі як патенти, авторські права, торгові марки, а також інші нематеріальні ресурси, які забезпечують конкурентні переваги або створюють можливості для отримання прибутку в майбутньому. Нематеріальні активи можуть відігравати важливу роль у конкурентній боротьбі, створювати переваги на ринку та сприяти збільшенню стійкості та доходності підприємства.

Нормативне регулювання обліку нематеріальних активів зазвичай визначається місцевими бухгалтерськими стандартами чи міжнародними стандартами фінансової звітності, такими як МСФЗ (Міжнародні стандарти фінансової звітності). Ці стандарти встановлюють правила та процедури для визнання, вимірювання, відображення та відображення нематеріальних активів у фінансовій звітності, щоб забезпечити їхнє адекватне представлення та

порівняння. Норми також можуть включати вимоги щодо оцінки амортизації нематеріальних активів та проведення тестів на імперську вартість. Виконання цих норм допомагає забезпечити адекватне представлення та порівняння фінансової інформації про нематеріальні активи між різними підприємствами.[8]

Нематеріальні активи – це активи, які не мають фізичної форми, але мають велику цінність для підприємства через свою природу або правовий статус. Це може включати такі активи, як патенти, авторські права, торгові марки, ліцензії, клієнтська база, доменні імена тощо. Нематеріальні активи можуть бути важливим джерелом конкурентної переваги для підприємства і впливати на його фінансові результати [15].

Ці активи можуть бути важливими для розвитку бізнесу, створення інновацій та забезпечення стійкого конкурентного позиціонування на ринку. Враховуючи значення нематеріальних активів, їх облік та управління є важливими аспектами фінансового управління підприємством.

Нормативне регулювання обліку нематеріальних активів визначається законами та стандартами бухгалтерського обліку країни. У багатьох країнах існують спеціальні стандарти бухгалтерського обліку, які визначають правила та процедури обліку нематеріальних активів. Наприклад, в Україні такі стандарти включають П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» та П(С)БО 32 «Інтелектуальна власність». Ці стандарти встановлюють вимоги до визнання, вимірювання, відображення та відображення змін у нематеріальних активах у фінансовій звітності підприємства. Дотримання цих стандартів є важливим для забезпечення правильного обліку нематеріальних активів та відображення їх вартості та впливу на фінансовий стан підприємства [18].

В Україні нормативне регулювання нематеріальних активів базується на Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи», яке затверджене наказом Міністерства фінансів України. Цей документ встановлює правила визнання, вимірювання, оцінки та звітності щодо нематеріальних активів на підприємствах. Крім того, у звітності підприємств України також враховуються міжнародні стандарти фінансової звітності, зокрема МСФЗ 38

«Нематеріальні активи», які визначають міжнародні стандарти обліку нематеріальних активів [20].

Організацію та методи обліку нематеріальних активів не можна розглядати окремо від питань регуляторного забезпечення, оскільки законодавче середовище має вирішальний вплив, на який інформація про нематеріальні активи, розкривається у корпоративних звітах. У **Додатку А** подано погляди вчених на природу бухгалтерського нагляду.

Вітчизняні науковці [3; 6], як правило, виділяють чотири рівні правового регулювання бухгалтерського обліку в Україні. Система нормативно-правового регулювання обліку нематеріальних активів також структуруємо за 4 рівнями (**Додаток Б**).

Законодавча база для бухгалтерського обліку нематеріальних активів включає систему взаємопов'язаних законів, нормативних актів та інших документів, які затверджені на національному рівні або на рівні конкретної галузі чи підприємства. Ця база має на меті забезпечити створення інформації про нематеріальні активи в системі бухгалтерського обліку суб'єкта господарювання.

Правова система, яка регулює відносини у сфері інтелектуальної власності, також має велике значення для регулювання нематеріальних активів. Загальні закони та нормативні акти є основою для організацій, які займаються обліком нематеріальних активів, і вони також повинні звертати увагу на використання інтелектуальної власності в комерційних операціях (**Додаток В**).

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» (НП(С)БО 8) – центральне положення законодавчих і нормативних актів стосовно бухгалтерського обліку нематеріальних активів, тому що цей стандарт окреслює основні принципи і методи бухгалтерського обліку. Оскільки він сформульований на основі Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку № 38 «Нематеріальні активи» (МСБО 38), тому між цими стандартами є багато спільного (**Додаток К**).

Але більшість українських вчених [9-14] наголошують на недосконалості українських стандартів нематеріальних активів і необхідності більшої координації з міжнародними стандартами. Тому необхідно чітко розуміти основні відмінності між стандартами.

Згідно з таблицею 1.3 можемо сказати, що суттєва відмінність тільки у класифікації нематеріальних активів. Так, НП(С)БО 8 Нематеріальні активи встановлює чіткі вимоги стосовно розподілу 6 основних категорій, а МСБО 38 включає в себе стандартний перелік можливих категорій нематеріальних активів.

Систематичний розподіл вартості нематеріальних активів у часі є важливим питанням. Як національними, так і міжнародними стандартами бухгалтерського обліку, чітко передбачено, що тільки нематеріальні активи з фіксованим строком корисного використання можуть бути амортизацією. Активи, які не мають фіксованого строку корисного використання, тобто ті, які мають невизначений строк погашення не можуть бути амортизовані і відносяться до тих, що не амортизуються. Активи, що відносяться до тих, що не амортизуються включають такий період, протягом якого підприємство не встановлює обмеження на період, протягом якого такі нематеріальні активи можуть використовуватися для збільшення грошових коштів чи їх еквівалентів.

Звернемо увагу на певні відмінності у визначенні основних методів амортизації у **Додатку К**. МСБО не передбачає застосування методів сукупної амортизації [25].

Ні Міжнародні, ні Національні стандарти бухгалтерського обліку не класифікують нематеріальні активи відповідно до строку їх корисного використання на відміну від податкового законодавства України, але містять чіткі вимоги стосовно встановлення цих термінів (**Додаток Л**).

На основі інформації цього Додатка можна зробити висновок, що МСБО 38 використовує більш детальний та ретельний підхід до визначення строку корисного використання нематеріальних активів.

Після аналізу порівняльного огляду та урахування думок вітчизняних учених щодо цього питання [9-14], ми визначимо основні переваги міжнародних

стандартів порівняно з вітчизняними стандартами. Таким чином, відносно вільний розподіл нематеріальних активів за категоріями, пов'язаними з терміном експлуатації та місцем створення (створених або придбаних внутрішньо), може бути більш детально описаний та узагальнений. Крім того, міжнародні стандарти встановлюють різні стандарти оцінки в залежності від ситуації, вказують на корисні фактори, детальніше пояснюють багато ключових термінів (наприклад, виявлення проблем) та надають більш детальні описи розкриття у примітках до фінансової звітності.

До аналізу нематеріальних активів на підприємстві входить оцінка вартості нематеріальних активів, ефективність використання і потенціал для створення конкурентної переваги.

Під час аналізу нематеріальних активів на підприємстві здійснюються такі кроки:

- оцінюється вартість нематеріальних активів, під час якої визначається ринкова вартість нематеріальних активів і їх внесок у фінансові результати підприємства;
- оцінюється ефективність використання нематеріальних активів, тобто проводиться аналіз того наскільки ефективно використовує свої нематеріальні активи для того щоб отримати прибуток та досягти поставлених стратегічних цілей;
- оцінка потенціалу для розвитку. під час цього кроку оцінюються можливості для розвитку і зростання нематеріальних активів через їх вдосконалення, розширення чи використання в нових областях.
- проведення порівняння з конкурентам. проведення аналізу порівняно з такими ж нематеріальними активами у конкурентів, з метою визначити конкурентні переваги та недоліки;
- оцінка ризиків і забезпечення. під час цього кроку проводиться оцінка ризиків, які пов'язані з володінням цими нематеріальними активами, а також проведення розробки стратегій забезпечення нематеріальними активами та захисту нематеріальних активів.

Проводивши аналіз вище зазначених кроків допомагає підприємству краще розуміти значення наявних нематеріальних активів, а також використовувати їх для того щоб досягти поставлені стратегічні цілі, а також розуміти чи потрібно додавати нематеріальні активи чи компанія достатньо забезпечена ними.

Підсумовуючи думки вітчизняних науковців [9;15], ми виявили основні проблеми контролю за корпоративними нематеріальними активами:

- недостатній розвиток концепцій розуміння економічної природи та юридичного змісту нематеріальних активів ускладнює їх точне визначення;
- вітчизняні та міжнародні стандарти не мають гнучких методів для встановлення критеріїв визнання нематеріальних активів, що утруднює їх ідентифікацію;
- нормативні акти не включають ефективних сучасних методів оцінки нематеріальних активів, що може призвести до заниження їх вартості або навіть до їх невизнання.

У нашій останній заяві ми наголосили, що нерозв’язані проблеми та суперечливі питання, не враховані в нормативній базі, є важливими економічними та бухгалтерськими аспектами концепцій корпоративного інтелектуального капіталу, а також його взаємозв'язку з нематеріальними активами.

Хоча стандарти бухгалтерського обліку містять посилання на деякі з цих елементів. Тому як національні так і міжнародні стандарти підкреслюють, що робоча сила та активи клієнтів не відповідають стандартам визнання активів і не потребують звітування (**Додаток М**).

З огляду на думки вітчизняних дослідників [11; 13], можливими перспективними напрямками вдосконалення системи управління нематеріальними активами можуть бути:

1) подальше координування обліку нематеріальних активів України зі світом;

2) важливо постійно оновлювати законодавство, що регулює захист прав на винаходи, авторські права та права ліцензування, враховуючи сучасні проблеми;

3) потрібно систематизувати існуючу нормативну базу та узагальнити окремі нормативні акти щодо інтелектуальної власності в один комплексний нормативний документ, з урахуванням досвіду розвинутих країн, наприклад, вивчаючи концепцію кодексу управління нематеріальними активами.

4) необхідно вдосконалити процедури бухгалтерського обліку нематеріальних активів шляхом посилення законодавчого контролю за оцінкою їх вартості та ефективністю використання.

Крім того, дуже важливо зосередити увагу на нематеріальних активах на законодавчому рівні, оскільки вони мають значний вплив на ринкову вартість суб'єктів господарювання.

В умовах економіки знань зростає роль інтелектуального капіталу, який, поряд з виробничим матеріальним потенціалом, стає вагомим джерелом розвитку підприємства. Однією з форм функціонування інтелектуального капіталу є нематеріальні активи. Міжнародні та національні стандарти бухгалтерського обліку надають подібні визначення нематеріальних активів. Згідно з НП(С)БО 8, нематеріальні активи – це активи, які не мають матеріальної форми та можуть бути ідентифіковані [7]. За МСБО 38, нематеріальні активи – це активи, які не мають фізичної субстанції та можуть бути ідентифіковані [8].

Важливим аспектом є систематичний розподіл вартості нематеріальних активів у часі. Як національні, так і міжнародні стандарти бухгалтерського обліку, чітко передбачають, що амортизація може бути застосована лише до нематеріальних активів з фіксованим строком корисного використання. Активи з невизначеним строком корисного використання не підлягають амортизації, оскільки включають період, протягом якого компанія не встановлює обмеження на тривалість їх використання для отримання прибутку[36].

Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та Національні стандарти бухгалтерського обліку не класифікують нематеріальні активи відповідно до

строку їх корисного використання, як це робить Податкове законодавство України. Однак вони містять чіткі вимоги щодо встановлення таких строків.

Порівнюючи Міжнародні та вітчизняні стандарти, а також враховуючи думки вітчизняних учених , ми виокремлюємо основні переваги міжнародних стандартів. Отже, МСБО містить більш детальний та широкий спектр методів класифікації нематеріальних активів, зокрема враховуючи їх термін експлуатації та місце створення.

Крім того, міжнародні стандарти визначають різні стандарти оцінки в залежності від ситуації, надають більше деталей щодо ключових термінів та мають більш розгорнуті вимоги до розкриття інформації у фінансовій звітності.

Отже, законодавча база для бухгалтерського обліку нематеріальних активів повинна включати систему взаємопов'язаних законодавчих та нормативних актів, а також всі інші документи, які забезпечують створення інформації про нематеріальні активи в системі бухгалтерського обліку суб'єкта господарювання. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку надають відносно чіткі визначення нематеріальних активів, однак є певні розбіжності у визначенні деяких категорій та підходів до оцінки цих активів.

НП(С)БО 8 та МСБО 38 мають спільні риси щодо ідентифікації та визнання нематеріальних активів. Ідентифікація нематеріальних активів повинна бути проведена окремо від гудвілу. Умовою визнання є отримання майбутніх економічних вигід, вартість яких може бути достовірно визначена. Однак, підходи до первинної оцінки відрізняються: згідно з НП(С)БО 8 нематеріальний актив повинен бути оцінений за справедливою вартістю, тоді як згідно з МСБО 38 - за собівартістю.

Існують різні способи отримання нематеріальних активів. Згідно з НП(С)БО 8, це може бути результатом розробки, оплати грошима, обміну на подібний або не подібний актив, безоплатного отримання, внеску до статутного капіталу або через об'єднання підприємств. Згідно з МСБО 38, нематеріальний актив може бути придбаний окремо, як частина об'єднання бізнесу, за допомогою державних грантів або шляхом обміну.

Також існують різні підходи до переоцінки нематеріальних активів. Згідно з НП(С)БО 8, переоцінка може бути здійснена за справедливою вартістю на дату балансу, якщо існує активний ринок для цих активів. Модель переоцінки за МСБО 38 застосовується після первинного визнання активу за собівартістю.

Облік нематеріальних активів у НП(С)БО 8 і МСБО 38 здійснюється за групами (табл. 1.1). У національних стандартах виділяється шість груп нематеріальних активів, у міжнародних — вісім. Спільними об'єктами є авторські права, права на об'єкти промислової власності та права на користування майном.

Таблиця 1.1

Порівняння класифікації нематеріальних активів у НП(С)БО 8, МСБО 38

НП(С)БО 8	МСБО 38
-права користування природними ресурсами; -права користування майном; права на комерційні позначення; -права на об'єкти промислової власності; -авторське право та суміжні з ним права; - інші нематеріальні активи	-назви брендів; -заголовки та назви видань: -комп'ютерне програмне забезпечення; ліцензії та привілеї; -авторські права, -патенти та інші права на промислову власність, права на обслуговування та експлуатацію; -рецепти, формули, моделі, проекти та прототипи; -нематеріальні активи на етапі розробки

Однак вітчизняна класифікація нематеріальних активів не включає такі об'єкти, як рецепти, формули, моделі, проекти та прототипи, а також нематеріальні активи на етапі розробки.

Згідно з МСБО 38, комп'ютерне програмне забезпечення виділяється окремою групою нематеріальних активів, тоді як у НП(С)БО 8 воно включається до авторського права та суміжних із ним прав.

Крім НП(С)БО 8, важливим джерелом відображення в обліку операцій із нематеріальними активами є Податковий Кодекс України. Групи нематеріальних активів, які передбачені у пункті 138.3.4 «Строки нарахування амортизації нематеріальних активів», відповідають визначеним у стандарті. Терміни дії права користування для груп 1-3, 6 встановлюються відповідно до правовстановлюючого документа [32].

Для груп 4 і 5 строк дії права користування встановлюється згідно з правовстановлюючим документом, проте не менше 5 і 2 років відповідно. Строк корисного використання нематеріальних активів визначається платником податку самостійно, але не менше двох років або більше 10 років.

Таким чином, порівняльний аналіз стандартів бухгалтерського обліку нематеріальних активів в Україні та зарубіжних країнах показав, що вони мають спільні риси щодо ідентифікації і визнання, але відрізняються у підходах до первинної оцінки, визначення шляхів отримання, переоцінки та класифікації за групами.

У вітчизняних облікових стандартах використовуються прогресивні підходи, зокрема ринкові методи оцінки вартості нематеріальних активів. У міжнародних стандартах відображається більша зрілість ринкових відносин і державної підтримки формування нематеріальних активів.

Нематеріальні активи становлять унікальну категорію в економіці, яка характеризується відсутністю або вторинною матеріальною формою, де переважають інтелектуальні (нематеріальні) складові та має місце неадитивний вплив на них. Правова система, яка регулює відносини у сфері інтелектуальної власності, тісно пов’язана з регулюванням нематеріальних активів.

Основним документом, який регламентує бухгалтерський облік нематеріальних активів, є НП(С)БО 8 [2], яке встановлює основні принципи та методи бухгалтерського обліку. Цей стандарт базується на МСБО 38 [1], проте вітчизняні стандарти щодо нематеріальних активів потребують удосконалення та більшої узгодженості з міжнародними стандартами.

Нормативні акти є основою для організацій з обліку нематеріальних активів. Дослідження показує, що основна відмінність між національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку нематеріальних активів полягає у класифікації цих активів. Так, НП(С)БО 8 встановлює чіткі вимоги щодо розподілу шести основних категорій, тоді як міжнародний стандарт містить лише приблизний перелік можливих категорій нематеріальних активів.

1.2. Аналіз досліджень і публікацій з обліку і аналізу нематеріальних активів

З точки зору економіки, все, що має цінність для власника, матеріальну чи нематеріальну, вважається активом. До матеріальних активів належать земля, будівлі, машини, обладнання, інвентар, інвестиції, дебіторська заборгованість та грошові кошти, а до нематеріальних - гудвіл, патенти, авторські права та торгові марки. Експерти стверджують, що до активів слід відносити лише те майно, яке можна оцінити, наприклад, майно, кошти та борги, що належать компанії, фірмі чи корпорації. Відповідно до Словника банківських та фінансових термінів, активи - це оборотний капітал (грошові кошти, інвестиції, дебіторська заборгованість, сировина та напівфабрикати), основні засоби (нерухомість, машини та обладнання), відкладені платежі (неекономічні ресурси, такі як витрати на заснування) та нематеріальні активи (патенти, гудвіл, торгові марки та авторські права).

Нематеріальні активи (НМА) – це довгострокові інвестиції в купівлю прав промислової власності, прав інтелектуальної власності та інших аналогічних прав власності, які визнаються власністю певного суб’єкта господарювання та приносять дохід протягом певного періоду часу. Права промислової власності включають: права на винаходи, промислові зразки, торгівельні марки та знаки обслуговування. Вони також включають права на «ноу-хау», тобто технічний досвід і виробничі секрети, які є комерційною таємницею та підлягають особливому захисту.

На сьогодні методика та принципи обліку і аудиту нематеріальних активів є об’єктом пильної уваги світової економічної науки та практики. Ці питання були розглянуті на сесії Міжнародної групи експертів ООН з міжнародних стандартів обліку і звітності та продовжують активно вивчатися економістами з усіх розвинених країн.

В економіці України та практиці обліку і аудиту спостерігається значне відставання у стані обліку нематеріальних активів від потреб господарської практики. Зокрема, діючий підхід в Україні щодо ідентифікації, оцінки та визначення цього виду активів не може забезпечити користувачів об'єктивною інформацією [32].

Великий внесок у розробку теоретичних та методичних питань обліку та аудиту нематеріальних активів зробили вітчизняні та зарубіжні вчені-економісти, серед яких В.Д. Андреєва, А.В. Алексєєв, В.В. Бабич, М.І. Бондар, С.Ф. Голов, Ф.Ф. Бутинець. В.І. Єфименко, В.П. Завгородній, В.Г. Лінник, В.В. Сопко, Н.М. Ткаченко, М.В. Кужельний, О.Б. Бутнік - Сіверський, В.С. Рудницький, А.П. Грінько, І.А. Бігдан, В.В. Сатовський, С.Й. Сажинець, В.В. Пастушкова, Г.В. Савицька, А.Д. Шеремет, А. Велш Глен, Г. Шорт Деніел, Б. Нідлз, Д. Колдуел та інші. Однак, враховуючи значний внесок цих вчених, варто зазначити, що сучасні умови господарювання ставлять перед нами нові завдання щодо вирішення проблем обліку та аудиту нематеріальних активів. Серед нерозв'язаних на сьогодні проблем обліку нематеріальних активів можна виділити: ідентифікацію нематеріальних активів, інтелектуальної власності, гудвілу; проблеми оцінки нематеріальних активів; формування та відображення в обліку витрат на дослідження та розробки, результатом яких є створення нематеріальних активів; економічне обґрунтування амортизаційної політики та термінів використання нематеріальних активів; документальне оформлення обліку та аудиту нематеріальних активів та інші.

Податковий кодекс України визначає нематеріальні активи як «право власності на результати інтелектуальної діяльності, у тому числі промислової власності, а також інші аналогічні права, визнані об'єктом права власності, право користування майном та майновими правами платника податку в установленому законодавством порядку, у тому числі набуті права користування природними ресурсами, майном та майновими правами» [1].Це визначення пояснює економічний зміст терміну «нематеріальний актив», який згадується в науковій літературі. Основною характеристикою нематеріальних активів є їх віднесення

до основного капіталу підприємства, зокрема до юридичного капіталу. Це означає, що нематеріальні активи представляють собою права власності на цінності, які приносять власнику прибуток без необхідності використання праці.

С.Ф. Покропивний розрізняє два поняття – нематеріальні ресурси і нематеріальні активи. Нематеріальні активи відносяться до прав власності автора, які захищені правами і самі по собі є нематеріальними активами. Нематеріальні ресурси є частиною потенціалу підприємства, які можуть приносити економічну користь протягом тривалого періоду. Вони відрізняються відсутністю матеріальної основи для отримання доходів і невизначеністю розмірів майбутнього прибутку від їх використання. [30, с. 15].

Водночас В.Б. Івашкевич визначає нематеріальні активи як витрати підприємств на об’єкти, які використовуються протягом тривалого періоду у господарській діяльності і приносять дохід. [29, с. 163].

Соболь С.М. вважає, що нематеріальні активи, які є рідкісними за своєю природою, утворюються не в результаті вкладення коштів, а завдяки привласненню рідкісності, наприклад, права на користування природними ресурсами [31, с. 54].

Ми пропонуємо власне визначення нематеріальних активів з метою кращого розуміння їх сутності. Нематеріальні активи - це довгострокові права та переваги, які власник прав отримує і відображає в балансі організації як витрати на їх придбання та підготовку до використання з метою отримання прибутку.

При аналізі досліджень та публікацій з обліку та аналізу нематеріальних активів можна виявити ряд ключових тенденцій та підходів:

- при аналізі методів визначення вартості нематеріальних активів, можна побачити, що майже всі дослідження зосереджені на розробці та удосконаленні методів визначення вартості нематеріальних активів враховуючи їх природу та специфіку;
- аналізуючи публікації стосовно ризиків та внутрішнього управління, можна побачити, що у публікаціях акцентується увага на ризиках, які пов’язані з використанням нематеріальних активів, а також на розробці

ефективного внутрішнього контролю і управління для мінімізації цих ризиків;

- при аналізі досліджень стосовно фінансової звітності, досліджуються питання стосовно відображення нематеріальних активів у фінансовій звітності підприємств, а також вплив нематеріальних активів на фінансові результати підприємства;
- при аналізі публікацій стосовно стратегічного управління нематеріальними активами, можна побачити, що в більшості публікацій розглядається стратегічне управління нематеріальними активами, включно з їх роллю у створенні конкурентних переваг і забезпеченні стійкого розвитку підприємства;
- при аналізі досліджень щодо інновацій і технологічного прогресу, можна побачити, що у них вивчається вплив інновацій і технологічного прогресу на розвиток нематеріального активу, а також визначаються стратегії використання нематеріальних активів з метою збільшення ефективності підприємства.

Розглянемо детальніше ці ключові аспекти:

Методи визначення вартості нематеріальних активів на підприємстві. На будь – якому підприємстві може визначати вартість будь – яким з кількох методів, а саме:

- методом вартості придбання: у цьому випадку оцінка вартості нематеріальних активів базується на вартості придбання нематеріального активу та інших витратах, що включає в себе вартість купівлі нематеріального активу, витрати на ліцензування, патентування, розроблення програмного забезпечення та ін:
- методом порівняльної вартості: у цьому випадку визначається вартість через порівняння з подібними нематеріальними активами на ринку. при використанні цього методу аналізуються ринкові ціни чи транзакції для визначення вартості;

- методом дисконтованих потоків доходів (DCF): у цьому випадку проводиться оцінка потенційного майбутнього прибутку, який генерується нематеріальними активами, а також дисконтування їх до сучасної вартості;
- методом вартості заміщення: у цьому випадку проводиться оцінка вартості відтворення нематеріального активу через визначення витрат на заміщення чи відтворення у разі втрати нематеріального активу;
- методом ринкової вартості: у цьому випадку визначається вартість на основі ринкової вартості подібних нематеріальних активів у той же період.

Усі ці методи мають переваги та недоліки, а вибір того чи іншого методу залежний від обставин і характеру нематеріальних активів.

Таблиця. 1.2

Переваги і недоліки методів визначення вартості нематеріальних активів

Метод	Переваги	Недоліки
Метод вартості придбання	1)Простота у використанні та розумінні; 2)Відображення конкретних витрат на купівлю нематеріальних активів	1)Не враховується можливість знецінення чи зносу нематеріальних активів через певний час 2)Не враховуються зміни на ринку
Метод порівняльної вартості	1)Забезпечується об'єктивніша оцінка вартості спираючись на ринкову ціну 2)Дає змогу порівнювати ціну нематеріального активу з подібним на ринку	1)Можлива складність у знаходженні аналогічного активу для порівняння 2)Потребує доступу до даних ринку, а ці дані можуть бути недоступними
Метод дисконтованих потоків доходів (DCF)	1)Враховуються прибутки у майбутньому, які генеруються нематеріальним 2)Цей метод застосовують для тих нематеріальних активів, які генерують стабільні потоки доходу.	1)Вимагає прогнозувати майбутні доходи, а це може бути складно чи неможливо спрогнозувати. 2)Вразливість до змін дисконтованої ставки
Метод вартості заміщення	1)Враховується вартість відтворення нематеріального активу 2)Застосування цього методу можливе тільки для нових, а також унікальних нематеріальних активів	1)Складність оцінки вартості заміщення, особливо, якщо цей нематеріальний актив є інноваційним 2Не враховується поточна вартість нематеріальних активів
Метод ринкової вартості	1)Враховується реальна ціна на ринку для аналогічних нематеріальних активів 2)Є об'єктивним методом оцінки	1)Можлива складність у знаходженні аналогічного активу для порівняння 2)Можливість нестабільної ціни на ринку.

Підприємство обирає метод визначення вартості нематеріальних активів самостійно, залежно від конкретних обставин та характеру активу та від доступних даних та вимог до оцінки.

Розглянемо детальніше, які ризики можуть бути на підприємстві під час обліку нематеріальних активів та внутрішнє управління ними:

Ризики та внутрішнє управління обліку нематеріальних активів на підприємстві включає:

- ризик недостовірної інформації: недостатньо точно визначена вартість нематеріальних активів, яка в свою чергу може призводити до недооцінки чи навпаки переоцінки вартості нематеріальних активів, а це може спотворити фінансову звітність;
- ризик знецінення: у внутрішньому та зовнішньому середовищі часто відбуваються зміни, які можуть призводити до знецінення нематеріального активу, такими змінами можуть бути : зміни у законодавстві, технологічний прогрес, конкуренція та ін;
- ризик втрати інтелектуальної власності: під час використання нематеріальних активів, що базуються на інтелектуальній власності, можуть піддаватися ризику втрати у випадку порушенню прав, незаконного використання з боку сторонніх осіб;
- ризик недостатнього контролю: у випадку недостатнього внутрішнього контролю над процесами обліку нематеріальних активів можуть виникнути помилки чи недоліки у звітності.

Для того щоб зменшити ці ризики підприємство може впроваджувати ефективні стратегії внутрішнього контролю, включаючи такі:

- регулярно перевіряти та проводити аудит нематеріальних активів;
- розробляти та дотримуватися політики та процедур обліку нематеріальних активів;
- належно навчати та підготовлювати персонал, який відповідальний за облік нематеріальних активів;
- використовувати спеціалізоване програмне забезпечення для обліку та контролю над нематеріальними активами;
- визначати відповідальних осіб та створювати механізми звітності.

Заходи, які допоможуть зменшити ризики і забезпечити надійність обліку нематеріальних активів на підприємстві.

Фінансова звітність обліку нематеріальних активів:

Метою фінансової звітності обліку нематеріальних активів на підприємстві є надання достовірної інформації стосовно цих активів для сторін, що зацікавлені у цій інформації, таких, як : інвестори, кредитори, урядові органи та інші зацікавлені сторони. До основних елементів фінансової звітності обліку нематеріальних активів відноситься:

1. Баланс (Звіт про фінансовий стан). Форма № 1: на підприємствах нематеріальні активи зазвичай відображаються у балансі підприємства для цього виділений окремий розділ чи у вигляді складової частини активів. Нематеріальні активи повинні відображатися відповідно до бухгалтерських стандартів і оцінені належним чином.
2. Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) Форма№2: У звіті відображають фінансові результати від діяльності нематеріальні активи, а саме : отриманий дохід, витрати на розробку нематеріальних активів чи амортизацію.
3. Звіт про власний капітал (форма № 4): У звіті про власний капітал відображається інформація про зміни у структурі капіталу, що пов’язані з нематеріальними активами, а саме: операції з купівлі, вибуття або знецінення нематеріальних активів.
4. Примітки до річної фінансової звітності (форма № 5) : У примітках до фінансової звітності надається деталізована інформація про нематеріальні активи, така як : походження, оцінка, правовий статус нематеріальних активів та ін.

Фінансова звітність має відповідати вимогам, які наведені у відповідних бухгалтерських стандартах та нормативах, а також забезпечувати коректне і достовірне відображення нематеріальних активів і їх вплив на фінансовий стан підприємства.

Під стратегічним управлінням нематеріальними активами на підприємстві розуміється розробка та впровадження стратегій, які спрямовані на максимізацію використання нематеріальних активів з метою досягнення стратегічних цілей підприємства. Основні аспекти такого управління включать:

- ідентифікацію нематеріальних активів: проводиться ретельна ідентифікація усіх нематеріальних активів на підприємстві, включно з інтелектуальною власністю, брендами, технологіями, клієнтською базою та ін;
- оцінку важливості активів: визначається стратегічне значення кожного нематеріального активу для досягнення цілей підприємства, а також внеску цих нематеріальних активів у конкурентні переваги підприємства;
- управління життєвим циклом активів: розробляються стратегії для керування життєвим циклом нематеріальних активів, включно з їх розробкою, комерціалізацією, експлуатацією, а також зняття з експлуатації чи модернізацію;
- захист інтелектуальної власності: впроваджуються заходи для захисту інтелектуальної власності підприємства, включно з патентами, авторськими правами, торговими марками та ін;
- розвиток інновацій: стимулюється розвиток нових інновацій і технологій через інвестування у дослідження і розробку, співпрацю з університетами і стартапами, а також створення сприятливої інноваційної культури на підприємстві;
- моніторинг та оцінку результатів: проведення постійного моніторингу та оцінки ефективності управління нематеріальними активами для виправлення недоліків і вдосконалення стратегій у майбутньому.

Ефективне управління нематеріальними активами дозволить підприємствам зберігати та розширювати конкурентні переваги, створювати стабільну основу для розвитку і забезпечувати успішний фінансовий ріст у майбутньому.

Крім того, добре керовані нематеріальні активи можуть значно підвищити інноваційний потенціал компанії, забезпечуючи розробку нових продуктів та послуг. Важливо також інвестувати в постійний розвиток і вдосконалення цих активів, щоб вони відповідали змінюючим вимогам ринку. Підприємства, що активно управляють своїми нематеріальними активами, можуть легше

адаптуватися до змін у галузі та використовувати нові можливості для зростання. Застосування сучасних технологій і аналітичних інструментів дозволяє оптимізувати процес управління цими активами, забезпечуючи максимальну віддачу від інвестицій. Таким чином, нематеріальні активи стають ключовим фактором довгострокового успіху і стійкості бізнесу.

У розвитку нематеріальних активів, забезпеченні конкурентоспроможності підприємства відіграють ключову роль інновації і технологічний прогрес. Наведемо деякі способи, що показують вплив і стратегії їх використання:

- розробка нових продуктів і послуг: використовуючи інноваційні технології підприємства мають змогу створювати нові нематеріальні активи, а саме: патентовані технології, програмне забезпечення або бренди, які розширюють їх можливості на ринку;
- вдосконалення процесів і методів роботи: впровадивши нові технології підприємство може покращити ефективність та продуктивність процесів, а це можливо позитивно вплине на розвиток нематеріальних активів, наприклад, підвищить якість послуг, збільшить інтелектуальний капітал;
- створення цифрових ресурсів: використовуючи цифрові технології дає змогу підприємству створити цифрові активи : веб-сайт, мобільний додаток, онлайн – платформа та ін., які збільшують їх присутність на ринку і сприяє залученню нових клієнтів;
- використання аналітики і штучного інтелекту: застосовуючи аналітику даних і штучний інтелект дає змогу підприємству проводити аналіз великого обсягу інформації і передбачати, яке допомагає підприємству здійснювати управління нематеріальними активами і приймати стратегічні рішення;
- створювати інноваційну культуру : якщо підприємство буде розвивати інноваційну культуру – це сприятиме стимулюванню творчості і залучить персонал шукати нові ідеї і рішення щоб покращити нематеріальні активи.

Таблиця 1.3.

Визначення сутності нормативно-правового регулювання обліку

Автор, джерело	Сутність нормативно-правового регулювання обліку
В.А. Дерій [5, с. 77]	*«Нормативно-правове забезпечення обліку і контролю – це сукупність нормативно-правових актів найвищих гілок влади у державі (законодавчої, виконавчої та представницької), Міністерства фінансів України, інших Міністерств та відомств і, власне, кожного підприємства зокрема, які забезпечують повноцінне функціонування та динамічний розвиток бухгалтерського обліку, фінансової звітності й економічного контролю в нашій державі»*
В.М. Рожелюк [2, с.226]	*«Правове регулювання являє собою діяльність держави з внесення організованості, впорядкованості в різні сфери бухгалтерського життя. Стрижнем і основою правового регулювання служить законодавство – сукупність загальнообов'язкових правових актів, що видаються органами державної влади з дотриманням певної процедури і у встановленій формі.»*
А.В. Долюк [3, с. 186]	*«Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку являє собою сукупність законодавчих, нормативних, правових та методичних документів, затверджених вищими органами влади України, які безпосередньо регулюють сферу бухгалтерського обліку».*
П.М. Грицюк [4, с.229]	*«Під системою нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку варто розуміти сукупність законодавчих, нормативних актів та інших документів, що стосуються бухгалтерського обліку»*

Вище зазначені стратегії допоможуть підприємству збільшити ефективність використання нематеріальних активів і досягти успіху на конкурентному ринку.

Також провівши аналіз різноманітних досліджень і публікацій з обліку та аналізу нематеріальних активів можна відмітити кілька ключових аспектів:

- методи обліку: у дослідженнях розглядаються різні методи обліку нематеріальних активів, визначення їх вартості, оцінку амортизації, управління життєвим циклом нематеріальних активів;
- стандарти обліку: провівши аналіз публікацій можна акцентувати увагу на впливі національних та міжнародних стандартів обліку нематеріальних активів і способах їх впровадження;
- стратегічне значення: проаналізувавши багато досліджень, слід зазначити, що більшість з них вивчає стратегічне значення нематеріальних активів для підприємств, а також їх вплив на прибутковість і конкурентоспроможність підприємства;
- ризики та контроль: проаналізувавши багато публікацій, можна замітити, що вони вказують не тільки на потенційні ризики, які

пов’язані з обліком нематеріальних активі, а й надають поради стосовно внутрішнього контролю за цими ризиками та управління ними;

- інновації та технології: багато досліджень аналізують вплив інновацій та технологічного прогресу на облік і аналіз нематеріальних активів, особливо у вигляді цифровізації і інтелектуальної власності.

Розглянемо детальніше ці ключові аспекти:

Методи обліку нематеріальних активів на підприємстві: Як вже зазначалося вище, що на підприємстві може здійснюватися облік такими методами, як : метод вартості придбання, метод порівняльної вартості, метод дисконтованих потоків доходів (DFC), метод вартості заміщення, метод ринкової вартості. Наведемо кроки оцінки амортизації нематеріальних активів:

Метою виконання оцінки амортизації нематеріальних активів на підприємстві є розподіл витрат на купівлю чи розробку нематеріальних активів протягом строку їх корисного використання. Основними кроками в оцінці амортизації нематеріальних активів є:

- визначення строку їх корисного використання: підприємство для використання нематеріального активу та зарахування його на баланс має визначати очікуваний строк їх корисного використання. він може бути визначений у вигляді періоду протягом якого нематеріальний актив буде приносити прибуток чи виконуватиме свої функції;
- визначення початкової вартості: вартість нематеріального активу включає в себе всі витрати, пов'язані з його придбанням або розробкою, такі як витрати на покупку, розробку, ліцензії, патенти тощо;
- вибір методу амортизації: підприємство при зарахуванні на баланс нематеріального активу визначає чи цей актив зі строком корисного використання, після цього обирає метод амортизації. найпоширенішими методами амортизації є: прямолінійний, метод зменшення залишкової вартості, метод, який враховує обсяг виробництва чи користування цим нематеріальним активом;
- розрахунок річної амортизації: після того, як підприємство обрало метод амортизації нематеріального активу проводиться розрахунок

річної суми амортизації, що списуватиметься кожен рік згідно з обраним методом амортизації;

- запис амортизації в обліку: річну суму амортизації записують у фінансовій звітності підприємства і списується з вартості нематеріального активу кожен звітний період;
- періодичне оновлення оцінки: на підприємстві має періодично переглядатися і оновлюватися оцінка амортизації нематеріальних активів, особливо у випадку, коли змінюється строк їх корисного використання чи вартості.

Вище зазначені кроки дають змогу підприємству ефективно керувати амортизацією наявних в нього нематеріальних активів та відповідно відображати їх вплив на фінансові результати підприємства згідно з національними та міжнародними бухгалтерськими стандартами.

На підприємстві вагоме стратегічне значення мають нематеріальні активи, які мають суттєвий влив на конкурентоспроможність і прибутковість. Існує кілька причин цього:

- створення унікальності і відмінності на ринку: нематеріальні активи (бренд, інтелектуальна власність, технологічні розробки) для підприємства створюють відмінність і унікальність послуг / продуктів на ринку, а це в свою чергу можливо сприятиме залученню клієнтів і збільшенню частки ринку;
- залучення та утримання клієнтів: створення сильного бренду, високої якості продукції/послуг, що підтримується нематеріальними активами, може залучати нових клієнтів, а також забезпечувати їх лояльність протягом тривалого часу;
- збільшення ефективності виробництва і операцій: використовуючи технологічні розробки і інший інтелектуальний капітал на підприємстві підвищується ефективність виробничих і операційних процесів, знижуються витрати та підвищується якість продукції/послуг;
- стимулювання інновацій і розвитку: на підприємстві нематеріальні активи можуть створити основу для подальших інновацій і розвитку

нових товарів/послуг, а це в свою чергу дозволить підприємству постійно знаходитися в лідерстві;

- збільшення вартості підприємства: якщо підприємство належним чином управляє своїми нематеріальними активами, тим самим воно збільшить вартість підприємства, як інвестиційного об'єкту, а це робить підприємство привабливішим для потенційних інвесторів.

Загалом, нематеріальні активи підприємства – ключовий елемент стратегії підприємства, що можливо значно підвищить конкурентоспроможність і прибутковість підприємства на ринку, у випадку правильного управління ними, а також належного їх використання.

1.3. Бухгалтерський облік і аналіз амортизації нематеріальних активів: етапи та їх значення

Сучасні системи бухгалтерського обліку є важливими інструментами для ефективного ведення бізнесу в сучасному бізнес-середовищі. Одним з об’єктів бухгалтерського обліку є нематеріальні активи. Амортизація нематеріальних активів відіграє ключову роль у корпоративному фінансовому обліку та аналізі, оскільки вона впливає на прибутковість, стійкість та фінансовий стан компанії. Тому дослідження змісту, методик і практичного значення обліку та аналізу амортизації нематеріальних активів через вивчення теоретичних підходів та практичних аспектів є надзвичайно актуальним.

Основними етапами бухгалтерського обліку операцій з нематеріальними активами, які передують проведенню економічного аналізу, є наступні: критерії визнання та класифікація нематеріальних активів; методи амортизації нематеріальних активів; відображення нематеріальних активів у фінансовій звітності тощо. Розглянемо детальніше кожен з них.

Першим кроком до розуміння амортизації нематеріальних активів є вивчення їх визнання як активами підприємства та визначення класифікаційних

груп. Нематеріальні активи – це активи, які не мають фізичної форми, але мають значний економічний вплив на підприємство. До таких активів належать права, ліцензії, торгові марки, патенти та програмне забезпечення. Класифікація нематеріальних активів є важливою, оскільки методи оцінки та амортизації відрізняються залежно від призначення та характеру нематеріального активу.

Другим важливим аспектом є розгляд того, як амортизуються нематеріальні активи. Амортизація – це процес розподілу вартості нематеріального активу протягом строку його корисного використання. Методи амортизації включають прямолінійний метод, метод зменшення залишкової вартості та метод паушальної амортизації. Вибір методу амортизації залежить від характеру активу та законодавства країни.

Облік амортизації нематеріальних активів вимагає точності та послідовності. Це стосується визнання первісної вартості, обраного методу амортизації, строку корисного використання та відображення у звітності змін в амортизаційній політиці компанії. Звіт про амортизацію надає інформацію про розподіл амортизації протягом звітного періоду та її вплив на фінансові результати компанії.

Аналіз використання нематеріальних активів допомагає оцінити ефективність управління активами та вплив на фінансовий стан підприємства. Важливо враховувати, як зміни в амортизаційній політиці впливають на прибутковість, ліквідність, інвестиційну привабливість та фінансову спроможність підприємства.

Амортизацію нематеріальних активів можна аналізувати за допомогою декількох методів і підходів, включаючи порівняння амортизації з іншими внутрішніми і зовнішніми фінансовими показниками, визначення ступеня ефективності використання активів та її впливу на прибутковість, а також аналіз вартості активів у зв'язку з конкурентоспроможністю та ринковою вартістю.

Практичне значення аналізу амортизації нематеріальних активів полягає в можливості прийняття обґрунтованих бізнес-рішень, зокрема, при

інвестиційному плануванні, формулюванні стратегій розвитку, оцінці активів у фінансових операціях та інших аспектах фінансового менеджменту[45].

Амортизація нематеріальних активів також відіграє важливу роль в оподаткуванні. У багатьох країнах, у тому числі в Україні, амортизація нематеріальних активів має важливе значення для фінансового планування та податкової оптимізації, оскільки вона може бути використана для зменшення податкового навантаження компанії.

Важливим аспектом обліку та аналізу амортизації нематеріальних активів є врахування впливу змін у регуляторному середовищі та стандартах бухгалтерського обліку. Час від часу державні органи або міжнародні стандарти можуть вносити зміни до оцінки та амортизації нематеріальних активів. Такі зміни можуть вплинути на фінансову звітність та податкові зобов'язання підприємства. Зокрема, прийняття нових стандартів бухгалтерського обліку, таких як Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), може вимагати перегляду амортизаційних політик, встановлених компаніями. Це може призвести до змін у розрахунках амортизації, що може вплинути на фінансові показники підприємств [78]

Для того, щоб краще зрозуміти та оцінити амортизацію нематеріальних активів, може бути корисно використовувати інші країни та інші галузі як орієнтири. У різних країнах існують різні підходи до бухгалтерського обліку та амортизації, що впливає на те, як розраховуються та відображаються суми амортизації. Різні галузі також можуть використовувати різні підходи до амортизації залежно від характеру своєї діяльності.

Наприклад, галузі з великою кількістю об'єктів інтелектуальної власності, такі як інформаційні технології та фармацевтика, можуть застосовувати специфічні підходи до оцінки та амортизації нематеріальних активів через швидкий розвиток технологій та конкурентний характер галузі.

Облік та аналіз амортизації нематеріальних активів є важливим елементом фінансового управління та контролю підприємства. Розуміння змісту, методів та практичних наслідків амортизації може допомогти компаніям приймати

обґрунтовані рішення, підтримувати фінансову стабільність та підвищувати свою конкурентоспроможність на ринку. Облік та аналіз амортизації нематеріальних активів є складною, але необхідною частиною фінансового менеджменту і вимагає системного та професійного підходу [78].

Висновки до розділу 1

У розділі «Теоретичні засади обліку та аналізу нематеріальних активів» було розглянуто основні аспекти, пов’язані з управлінням нематеріальними активами на підприємстві. Нижче наведено основні висновки:

1. Економічна сутність нематеріальних активів - нематеріальні активи відіграють важливу роль у діяльності підприємства, представляючи собою ресурси, які не мають матеріальної форми, але можуть мати значний вплив на його результативність та конкурентоспроможність.

2. Нормативне регулювання обліку нематеріальних активів - для обліку нематеріальних активів на підприємстві використовуються відповідні міжнародні та національні стандарти бухгалтерського обліку, які встановлюють правила їх визнання, оцінки та відображення у фінансовій звітності. НП(С)БО 8 «Нематеріальні активи» відображає принципи обліку інформації про нематеріальні активи та розкриття інформації у фінансовій звітності. Відповідно до зазначеного нормативно-правового акту, нематеріальний актив - це немонетарний актив, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований. Якщо майбутні економічні вигоди, пов’язані з проектом, швидше за все, потраплять до Групи і вартість проекту може бути достовірно визначена, нематеріальний актив визнається у балансі.

3. Методи визначення вартості нематеріальних активів - існують різні методи визначення вартості нематеріальних активів, такі як метод вартості придбання, порівняльна вартість, метод дисконтованих потоків доходів, метод вартості заміщення та метод ринкової вартості.

4. Ризики та контроль - нематеріальні активи піддаються різним ризикам, таким як втрата, фінансові ризики, операційні ризики, репутаційні ризики та легіслативні ризики. Ефективний контроль передбачає комплексний підхід до мінімізації цих ризиків та забезпечення надійного управління активами.

5. Вплив інновацій та технологічного прогресу - інновації та технологічний прогрес відкривають нові можливості та виклики для обліку та аналізу нематеріальних активів, вимагаючи від підприємств постійного адаптування та вдосконалення своїх практик управління.

Загалом, збереження та ефективне використання нематеріальних активів є важливою складовою успішної стратегії підприємства, яка вимагає ретельного аналізу, планування та контролю.

РОЗДІЛ 2. ОБЛІК НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Мета, задачі та організація обліку ТОВ «Джерело»

ТОВ «Центр дистанційної освіти «Джерело» (далі - ТОВ «Джерело») було зареєстровано 15 березня 2016 року в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань (далі - ЄДР). Відповідно до виписки з ЄДР (**Додаток Н**).

ТОВ «Джерело» створено і функціонує відповідно до українського законодавства, зокрема Цивільного та Господарського кодексів, законів «Про господарські товариства», «Про вищу освіту», «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту» та інших нормативних актів, а також власного статуту.

Товариство з обмеженою відповідальністю «Джерело» діє на основі свого статуту, який регулює правила діяльності, процедури реорганізації та ліквідації, а також повноваження і порядок прийняття рішень органами управління. Статут також визначає порядок вступу до Товариства та виходу з нього, розмір статутного капіталу і частки кожного учасника, а також процедури передачі часток у статутному капіталі.

Основною метою ТОВ «Джерело» є забезпечення прав громадян на вибір форм дошкільного виховання, отримання повної загальної середньої та вищої освіти, задоволення потреб суспільства і держави в цих сферах, а також виховання та розвиток обдарованих, талановитих і здібних дітей, і дітей, які потребують соціальної та психологічної адаптації. Компанія сприяє збагаченню інтелектуального, творчого та культурного потенціалу України.

Метою діяльності ТОВ «Джерело» є задоволення освітніх потреб юридичних та фізичних осіб. Основні завдання компанії включають підвищення конкурентоспроможності освітніх послуг, отримання прибутку, реалізацію економічних та соціальних інтересів учасників ТОВ «Джерело» та членів

трудового колективу, а також виконання соціально-економічних завдань суспільства.

Основними завданнями ТОВ «Джерело» є:

- забезпечення прав громадян на повну загальну середню та вищу освіту, можливість вибору форми навчання, виховання свідомого громадянина України.
- сприяння формуванню та розвитку соціально зрілої, творчої особистості, поваги до народних традицій і звичаїв, державної та рідної мови, національних цінностей українського народу та інших народів і етносів.
- виховання в учнів, слухачів і студентів поваги до Конституції України, державних символів, прав і свобод людини, почуття власної гідності, відповідальності перед законом, свідомого ставлення до громадянських і людських обов'язків.
- всебічний розвиток особистості учнів, слухачів та студентів, їхніх здібностей і талантів, науково-пізнавального потенціалу.
- виховання свідомого ставлення до здоров'я, формування засад здорового способу життя, збереження і зміцнення фізичного та психічного здоров'я учня, слухача, студента.
- створення умов для оволодіння системою наукових знань про природу, людину та суспільство.

Предметом діяльності Товариства с здійснення освітньої, методичної, наукової та іншої діяльності, що не суперечить чинному законодавству України, як на території України, так і за її межами, а саме:

- курсова підготовка;
- дошкільна освіта;
- початкова освіта;
- загальна середня освіта;
- професійно-технічна освіта;
- вища освіта;
- інші види освіти.

Діяльність Товариства не обмежується певними видами. Воно може займатися іншими видами діяльності, які не суперечать законодавству України, зокрема благодійністю, меценатством, спонсорством, шефством, а також будуватися на принципах співдружності, співпраці (в тому числі без отримання прибутку) та інші.

У випадках, передбачених законодавством України, Товариство отримує ліцензії, патенти та інші дозвільні документи для здійснення окремих видів діяльності відповідно до встановленого порядку.

Товариство має право створювати підприємства разом з юридичною особою іноземної держави або громадянином іноземної держави відповідно до законодавства України. При цьому Товариство несе самостійну майнову відповідальність за свою зовнішньоекономічну діяльність.

Валютний виторг, отриманий Товариством, перераховується на валютний рахунок і використовується самостійно, після відрахувань у бюджет відповідно до законодавства України.

Товариство може отримувати кредити від своїх закордонних партнерів. Товариство може мати представництва, посередників, торговельних агентів тощо за межами України, які утримуються за рахунок валютних та інших коштів Товариства. Крім оплати, ці особи мають право на відшкодування витрат, пов’язаних з поїздками, отримувати готівку за товари та встановлювати строки платежів.

Компанія самостійно визначає свої стратегії, планує та організовує їх реалізацію, а також розподіляє прибуток, дотримуючись принципів самостійності та самофінансування.

Компанія самостійно встановлює ціни, розцінки, тарифи на свою продукцію, товари, роботи, послуги з урахуванням вимог чинного законодавства й попиту;

Компанія володіє, користується та розпоряджається своїм майновими, грошовими і валютними коштами й цінностями в обсязі, обумовленому законодавством України, цим Статутом.

Товариство володіє наступними активами:

- Майно та грошові кошти, які були передані йому учасниками як вклад до статутного капіталу;

- Продукція, яку Товариство виробило в результаті своєї господарської діяльності, а також отримані доходи;

- Інше майно, яке було набуте на законних підставах, не заборонених законодавством України.

Товариство використовує власне або орендоване майно для здійснення своєї господарської діяльності.

Майно Товариства складають основні фонди, обігові кошти та інші цінності, вартість яких відображається в самостійному балансі Товариства.

Товариство є власником:

- Майна, яке було передане йому учасниками як вклад до статутного капіталу;

- Продукції, яку Товариство виробило в результаті своєї господарської діяльності, а також отриманих доходів;

- Іншого майна, яке було набуте на законних підставах, не заборонених законом.

Товариство несе відповідальність за ризик випадкової загибелі або пошкодження майна, яке належить йому або передане в користування, якщо інше не передбачено законодавством або угодами, укладеними Товариством.

Джерелами формування майна Товариства є:

- грошові та матеріальні внески учасників;
- доходи від реалізації продукції, надання послуг та іншої господарської діяльності;
- кредити від банків та інших кредиторів, отримані орендні платежі;
- доходи від зовнішньоекономічної діяльності;
- надходження від проведених аукціонів, виставок, продажів, культурно-масових та інших заходів;
- надходження від спільної діяльності;

- інші джерела, дозволені законодавством.

Основним показником фінансових результатів господарської діяльності Товариства є прибуток.

Прибуток Товариства формується з доходів від господарської діяльності після покриття матеріальних та подібних витрат і витрат на оплату праці. З балансового прибутку Товариства сплачуються відсотки за кредитами банків та облігаціями, а також сплачуються передбачені законодавством України податки та інші платежі до бюджету. Чистий прибуток, отриманий після цих розрахунків, залишається у повному розпорядженні Товариства, яке відповідно до цього Статуту визначає напрями його використання.

Дивіденди виплачуються з чистого прибутку Товариства учасникам, які були учасниками на день прийняття рішення про виплату, пропорційно до їхніх часток. Дивіденди можуть бути виплачені грошима, якщо інше не вирішено загальним рішенням учасників, у яких взяли участь всі учасники. Рішення про розподіл дивідендів може бути прийняте шляхом обліку особистої участі кожного учасника в діяльності, що призвела до зростання прибутку.

Дивіденди можуть бути виплачені за будь-який період за рішенням Загальних зборів учасників Товариства.

Виплата дивідендів здійснюється протягом шести місяців з моменту прийняття рішення про їх виплату, якщо інший строк не встановлений рішенням Загальних зборів учасників Товариства.

Посадові особи товариства, які вводять учасників товариства в оману щодо його фінансового стану, включаючи подання недостовірної інформації до документів товариства, що призвело до неправомірних виплат, несуть спільну відповідальність з учасниками за повернення цих виплат товариству.

Товариство не має права приймати рішення про виплату дивідендів або виплачувати дивіденди, якщо це не передбачено чинним законодавством. Товариство також не має права виплачувати дивіденди учаснику, який не вніс повністю або частково свій вклад.

При вивченні організації бухгалтерського обліку на підприємствах необхідно охарактеризувати організацію та форму бухгалтерського обліку, визначити предмет в обліковій політиці, розробити план роботи бухгалтерії, розділ аналізу, графік документообігу, виявити недоліки в існуючій організації бухгалтерського обліку та надати пропозиції щодо їх усунення.

Мета первинного обліку нематеріальних активів у ТОВ «Джерело» полягає в створенні системи обліку, яка дозволяє ефективно визнавати, оцінювати та відображати нематеріальні активи у фінансовій звітності компанії з метою забезпечення надійності та достовірності інформації для внутрішніх та зовнішніх користувачів.

2.2. Синтетичний та аналітичний облік нематеріальних активів

Існує багато способів отримання нематеріальних активів компаніями. Згідно з пунктом 6 НП(С)БО 8, якщо компанія придбала або отримала нематеріальний актив, його відображають у балансі, якщо існує ймовірність отримання майбутніх економічних вигод від його використання та його вартість може бути достовірно визначена.

Первісна вартість нематеріальних активів у вітчизняній системі бухгалтерського обліку залежить від способу їх збирання (табл.2.2 – Додаток З).

Нематеріальні активи відображаються на рахунку 12 «Нематеріальні активи». Дебет цього рахунку відображає результати, отримані в результаті розвитку нематеріальних активів (від інших фізичних або юридичних осіб), а також розпорядження позикодавцем через продаж, безоплатну передачу або неможливість отримати подальші економічні вигоди від їх використання, такі як сума нематеріальних активів. Цей рахунок є активним, має баланс і призначений для обліку економічних активів.

Нематеріальні активи розподіляються на відповідні групи залежно від кожного елемента. Підрахунки для рахунку 12 та види нематеріальних активів наведені в таблиці 2.1

Таблиця 2.1

Структура рахунку 12 «Нематеріальні активи»

Субрахунки	Види нематеріальних активів
121 «Права користування природними ресурсами»	Права користування надрами, іншими ресурсами природного середовища, геологічною та іншою інформацією про природне середовище
122 «Права користування майном»	Права користування земельною ділянкою, будівлею, право на оренду приміщень тощо
123 «Права на знаки для товарів і послуг›	Права на товарні знаки, торгівельні марки, фірмові назви тощо
124 «Права на об'єкти промислової власності»	Права на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, сорт рослин, породи тварин, ноу-хау, захист від недобросовісної конкуренції тощо
125 «Авторські і суміжні з ними права›	Права на літературні і музичні твори, програми для ЕОМ, бази даних тощо
127 «Інші нематеріальні активи›	Права на здійснення діяльності, використання економічних та інших привілеїв тощо

Витрати на отримання (створення) підприємства у нематеріальних активах суб'єктів 154 обліковуються за допомогою рахунку «придбання (створення) нематеріальних активів». Цей рахунок використовується для обліку всіх витрат, пов'язаних із придбанням або створенням нематеріальних активів, таких як патент, авторські права, торгові марки та програмне забезпечення. Облік за цим рахунком дозволяє точно відображати вартість нематеріальних активів у фінансовій звітності підприємства. Після завершення процесу придбання або створення, витрати з цього рахунку переводяться на рахунок відповідного нематеріального активу, що забезпечує точне відображення їхньої вартості. Такий підхід також допомагає здійснювати контроль за витратами та ефективністю інвестицій у нематеріальні активи. Застосування цього рахунку є важливим для забезпечення прозорості та точності обліку нематеріальних активів, що, в свою чергу, сприяє кращому управлінню фінансовими ресурсами підприємства Процес отримання нематеріальних активів готівкою та його відображення на рахунку показано в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Типова кореспонденція рахунків бухгалтерського обліку для відображення придбання нематеріальних активів

№	Зміст господарської операції	Підстава (документ)	Кореспонденція рахунків	
			Дт	Кт
1	Придбання нематеріальних активів за мінусом непрямих податків, якщо ці активи є виробничими, і разом з непрямими податками, у випадку придбання невиробничих об'єктів	Акт приймання передачі	154	63, 685
2	Відображення суми податкового кредиту з ПДВ	Податкова накладна	641	63,685
3	Інші витрати, пов'язані з придбанням нематеріальних активі в та доведенням до стану, у якому вони придатні для використання за призначенням	Акт про виконані роботи та інші	154	685
4	Відображення суми податкового кредиту з ПДВ	Податкова накладна	641	685
5	Введення в дію нематеріальних активів	Акт	12	154
6	Погашення заборгованості за придбані нематеріальних активи	Виписка з банку	63,685	31

Облік підприємницької діяльності, пов'язаної з отриманням або наданням права на використання прав інтелектуальної власності (за винятком права на використання найменування походження товару), здійснюється на основі угод між правовласником та користувачем, таких як ліцензійний договір (ексклюзивна, невиключна, відкрита ліцензія), угода про авторські права (про передачу ексклюзивних та невиключних прав на використання наукових, літературних та художніх творів), комерційний договір франшизи та інші подібні угоди.

Право власності на нематеріальні активи, створені в компанії, можна отримати без укладання контракту з забудовником або підписання контракту з працівниками компанії. За словами професора О. Б. Бутнік-Сіверського, це означає продаж співробітників компаній-розробників результатів їх роботи, що передбачає перехід права власності на ці нематеріальні активи або надання права користування або розпорядження ними на підставі договору компанії-замовника. [11, С. 50].

Підприємство може отримати об'єкти виключних прав, які були встановлені іншими юридичними та фізичними особами шляхом укладення

цивільно-правових договорів, таких як авторські договори про використання твору, ліцензійні договори тощо [20].

Нематеріальні активи, які були набуті внаслідок об'єднання бізнесу, оцінюються за їх справедливою вартістю. Загальна вартість оплаченої частки нематеріального активу визначається шляхом розділення оплаченої суми на справедливу вартість отриманих нематеріальних активів. Первісна вартість нематеріальних активів збільшується на витрати, пов'язані з їх удосконаленням та поліпшенням їх можливостей та строку корисного використання, що призводить до зростання початкових очікуваних майбутніх економічних вигід.

Нематеріальні активи, які отримані безкоштовно, оцінюються за собівартістю, що дорівнює їх справедливій вартості на момент отримання. Прибуття записаних нематеріальних активів залежить від того, чи були вони створені підприємством чи отримані від інших юридичних або фізичних осіб.

При включенні нематеріальних активів до балансу компанії, використовуйте формат №НА-1 "акт включення об'єкта інтелектуальної власності як складової частини нематеріальних активів до обігу". Використовуйте цю форму [12]:

- для фіксації включення до складу нематеріальних активів окремих об'єктів;

- для реєстрації введення їх в експлуатацію, за винятком випадків, коли введення об'єктів в дію повинно здійснюватися відповідно до чинного законодавства в спеціальному порядку;

- для оформлення внутрішнього переміщення нематеріальних активів з одного цеху (відділу, дільниці) в інший.

При реєстрації набуття нематеріальних активів, комісія, що була призначена розпорядженням відповідальної особи підприємства, складає акт для кожного окремого об'єкта. Після оформлення акту разом з технічними документами, що стосуються предмета, він передається в бухгалтерію компанії. Акт підписується головним бухгалтером та затверджується відповідальною особою, організацією або уповноваженим персоналом підприємства.

До акту додається копія охоронного документа, а також документи, які описують сам об'єкт або порядок його використання. Після отримання патентованої технології компанія також додає аудіо-, відео- або письмове відображення конфіденційної інформації як предмету угоди.

З урахуванням практики обліку та аналізу основних засобів рекомендується враховувати кожен предмет нематеріальних активів підприємства. Бухгалтерія видає реєстраційну картку на підставі прийняття передачі нематеріального активу та інших документів, таких як свідоцтва, дозволи тощо. Всі реєстраційні картки зберігаються в спеціальній скриньці бухгалтерії згідно з класифікацією нематеріальних активів, підрозділом використання та відповідальною особою, а також окремою групою та класом. Кожна реєстраційна картка має унікальний номер, який присвоюється бухгалтерією.

Найбільш відповідно до логіки буде пронумерувати реєстраційну картку в порядку послідовності. Щоб забезпечити унікальність номера картки, необхідно створити спеціальний журнал, зразок якого подається в таблиці 2.6 – Додаток З.

Давайте розглянемо різні категорії нематеріальних активів та відповідні документи більш детально. У комп'ютеризованих бухгалтерських системах неможливо вести журнал реєстраційних карток та опису реєстраційного номера нематеріального активу у формі, яка передбачає вручну написаний акт та його подання у відповідну папку.

Власник має виключне право на свій винахід, яке закріплене за ним. Для захисту винаходу використовуються різні методи, але найбільш поширеним є подання заявки на отримання патенту. Патент є документом, що підтверджує визнання державою технічного рішення винаходу та гарантує власнику виключне право на створення, використання або продаж нового винаходу. Вдосконалення, технічні знання та досвід не захищені патентами, але їх контроль є конфіденційним. Згідно з українським законодавством, термін дії патенту становить 20 років з моменту його отримання від Комітету з інтелектуальної

власності. Тривалість дії патенту може змінюватись в залежності від законодавства країни, де він був виданий. [18].

Право власності на промисловий дизайн. Згідно з чинним українським законодавством, промисловий дизайн означає "форму, малюнок або колір, або їх поєднання, що визначає зовнішній вигляд промислового виробу і має на меті задовольнити естетичні та ергономічні вимоги".

Промислові зразки можуть приймати різні форми, такі як моделі, малюнки або комбіновані плоскі зразки. Право на промисловий зразок забезпечується патентом, який діє протягом 10 років з моменту подання заявки на його отримання.

Авторське право – це виключне право на користування науковими, літературними та художніми творами, яке надається фізичним або юридичним особам (наприклад, видавничій справі, публічному виконанню тощо). Воно регулюється національним законодавством та міжнародними конвенціями. Багатосторонні міжнародні договори вимагають, щоб держави-учасниці захищали авторські права фізичних та юридичних осіб у країнах, що прийняли їх. Найбільш важливими з таких конвенцій є Бернська конвенція 1886 року та Всесвітня (Женевська) конвенція про авторські права 1952 року. Остання зазначена конвенція стосується України.

Авторське право та право власності на матеріальний об'єкт твору не пов'язані між собою. Передача фізичного об'єкта, який виражений у творі, не передає авторських прав, і навпаки. Згідно з національним законодавством та міжнародними договорами авторське право діє протягом життя автора та на 50 років після його смерті. Термін захисту авторських прав починається з 1 січня наступного року після виникнення вищезазначених юридичних фактів.

Порядок отримання товарних знаків або прав на торгові марки, їх використання та захист визначаються законами країни та міжнародними угодами. Україна має свій закон, який регулює ці аспекти - "Про захист прав на товарні знаки для товарів і послуг" №3689 від 15 грудня 1993 року.[19]

Ексклюзивні права на товарні знаки та нові українські назви торгових марок надаються шляхом їх офіційної реєстрації та діють протягом 10 років. Власник товарного знаку має ексклюзивні права на його використання для товарів та послуг. Зареєстрований сертифікат логотипу в Національному реєстрі сертифікатів логотипів товарів і послуг надає його власникові ексклюзивне право використовувати та розпоряджатися логотипом на свій розсуд.

Якщо установчі документи визнають право користування майном, землею та іншими природними ресурсами як частину внеску учасника до статутного капіталу, то згідно з чинним законодавством ці права класифікуються як нематеріальні активи.

Таблиця 2.3

Кореспонденція рахунків бухгалтерського обліку для відображення об’єктів нематеріальних активів як внеску до статутного капіталу

№	Зміст господарської операції	Підстава (документ)	Кореспонденція рахунків	
			Дт	Кт
1	Формування зареєстрованого статутного капіталу відповідно до засновницьких документів	Статут підприємства	46	401
2	Одержання від учасника об’єкта нематеріальних активів	Акт	12	46
3	Відображення додаткових витрат безпосередньо пов'язаних з придбанням нематеріальних активів та доведенням до стану, у якому вони придатні для використання за призначенням	Різні	154	685,66, 65, 23ю91 та ін.
4	Відображення суми ПДВ з транспортних та монтажних витрат	Податкова накладна	641	685
5	Включення зазначених витрат до вартості нематеріальних активів	Акт	12	154

У міжнародній практиці термін «привілеї» або «права франшизи» означає угоду, в якій компанія (франшиза) надає іншій особі ліцензію. Це стосується ситуації, коли власник юридичної особи, винаходу, патенту або технічних знань (ліцензіар) укладає угоду, за якою надає іншій особі ліцензію за плату, встановлену цією особою (ліцензіатом), для обмеженого використання прав. Ця угода може стосуватися навіть незахищеного патентом винаходу, особливо якщо цінність угоди полягає в ноу-хау. У разі, якщо предметом угоди є майбутнє вдосконалення або розробка, цей тип ліцензії також є важливим практично.

Зазвичай термін видачі звичайних дозволів строго встановлений та обмежений територією за одноразову плату та регулярні відрахування. Ліцензіар може мати унікальну концепцію продукту або сам продукт і захищає свій винахід патентами, авторськими правами або товарними знаками. Ліцензіат отримує право використовувати винахід після укладення ліцензійної угоди.

Спеціальні ліцензії, зазвичай, виділяються для масових або споживчих товарів, а також для країн з великими внутрішніми ринками. Постійний попит на ліцензовані товари в цих країнах настільки великий, що наявність кількох власників ліцензій не заважає нормальному функціонуванню ринку.

Патентована технологія може бути технічною або комерційною. Зазвичай патентована технологія є результатом технологічних інновацій. Цей термін може використовуватися для опису технічної, комерційної, промислової або іншої інформації, що є важливою для продукту, але технічні рішення, які становлять винахід, часто не доступні для загального огляду. Щоб отримати патент, потрібно подати заявку відповідно до вимог країни.

Бізнес-знання є важливим доповненням до технічних знань. Найтиповіший приклад технічного ноу-хау - це "технічні таємниці", які неможливо розкрити шляхом аналізу продуктів на ринку, оскільки вони зберігають свої внутрішні секрети. Ці секрети включають оптимальні режими обробки сировини і напівфабрикатів, бази знань, бази даних, логічні або математичні алгоритми і програми для обчислювальних машин, наприклад, алгоритми і програми для управління технологічними процесами або для автоматизованого проектування. Якщо всі ці компоненти прав власності на приватну технологію належать одній особі або групі людей як колективним власникам, то власник вважається таким, що має майнові права власності на відповідну фірмову технологію.

Предметами власності запатентованої технології можуть бути конкретні матеріальні аспекти, що стосуються майнових прав, аналогічно об'єктам авторського права. Наприклад:

- Оригінальні матеріальні носії, які створили автори, можуть бути представлені у вигляді документів, фізичних зразків продуктів або копій оригінальних матеріальних носіїв інформації.

- Подібні об'єкти прав власності (такі як об'єкти патентного права) також включають матеріальну продукцію, яка виготовлена за певними технологіями.

У цій системі, аналогічній патентному законодавству, майнові права на ноу-хау можуть бути визначені як:

- Право виготовлення продукції з використанням ноу-хау;

- Право пропозиції на продаж і продаж такої продукції та введення її в господарський оборот іншими способами, наприклад, шляхом здачі в оренду.

Автор ноу-хау має виключні майнові права на нього лише у випадку, якщо він повністю використовує свої власні кошти та матеріальні ресурси для його створення і не порушує чужі права. Також автор може мати права на ноу-хау, якщо особа, яка фінансувала його створення, відмовилася від своїх прав на користь автора або співавтора.

Підсумовуючи, важливо розрізняти правові основи для створення майнових прав власності на технологічну власність та основу для володіння, використання та розпорядження нею. Достатньою підставою для виникнення майнових прав на власні технології є наявність основних об'єктів цих прав у вигляді оригінальних матеріальних носіїв інформації, що містять дані про характер власних технологій.

Право володіння означає здатність зберігати оригінальний носій власної технічної інформації та надавати обмежений доступ до нього. Право на використання фірмової технології передбачає можливість копіювати вихідну інформацію про фірмову технологію та продавати копії іншим зацікавленим особам, що ґрунтується на фірмовій технології. Під правовим розпорядженням зазвичай мається на увазі право агента приймати рішення про ліцензування патентованої технології іншим особам та вирішувати питання про використання або відмову від використання патентованої технології. Для володіння,

використання та розпорядження майновими правами фірмової технології потрібно мати документи на авторські права відповідних об'єктів.

У практиці бухгалтерського обліку нематеріальних активів, одночасне придбання комп'ютерів та програмного забезпечення розглядається як єдине операційне діяння. Якщо програмне забезпечення та комп'ютери купуються разом, експерти компанії розподіляють вартість програмного забезпечення від загальної вартості придбання.

Якщо придбане програмне забезпечення є ліцензійним, то його вартість можна легко визначити у інших постачальників. Також можна визначити оціночну вартість програми разом із спеціально налаштованим комп'ютером.

Як вже було сказано раніше, нематеріальні активи можуть бути отримані шляхом державних субсидій безкоштовно або за мінімальну компенсацію. Наприклад, надані державою компаніям субсидії можуть включати права на посадку в аеропортах, ліцензії на роботу радіо- або телевізійних станцій, права на викиди, ліцензії на імпорт або квоти та інші обмежені ресурси. Щодо Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), державну допомогу слід обліковувати відповідно до бухгалтерського обліку державних грантів згідно з МСФЗ 20.

Державна допомога може бути передбачена або оцінена заздалегідь за справедливою вартістю або за номінальною вартістю з урахуванням витрат, пов'язаних з підготовкою активу до його використання згідно з його призначенням. Однак важливо відзначити, що оцінка справедливої вартості виданих державою ліцензій не завжди є точною, оскільки вони можуть бути надані безкоштовно або включені як частина купівлі-продажу бізнесу. У такому випадку компанія має визначити початкову вартість на основі номінальної вартості та врахувати витрати, пов'язані з підготовкою активу до його використання згідно з його призначенням, на підставі наших досліджень.

Якщо компанія отримує нематеріальні активи як внесок до законного капіталу, то вони будуть зараховані на дебетовий баланс відповідного субрахунку 12 "Нематеріальні активи" та кредитний рахунок 46 "Несплачений

капітал" відповідно до П (С) БО 8. При цьому вартість активів буде визначена за справедливою вартістю на момент їх отримання, враховуючи відповідні витрати, пов'язані з їх отриманням. Цей метод нарахування нематеріальних активів відображається на рахунку як випуск акцій, що є фактичною оплатою компанії за ці активи.

У випадку отримання нематеріального активу в оренду, орендар в своєму обліку і звітності відображає такі показники:

1) Вартість отриманих в оренду нематеріальних активів, при цьому юридичне право власності залишається за орендодавцем.

2) Зобов’язання, пов’язані з орендою.

3) Фінансові витрати орендаря, які включають:

- Витрати на підтримання нематеріального активу в робочому стані.

- Амортизацію орендованих нематеріальних активів.

Отримана фінансова оренда НМА відображається як необоротні активи, які отримані від капітальних вкладень. У бухгалтерському обліку позичальника ця операція відображається у рахунку 154 "Придбання (створення) нематеріальних активів", а у позикодавця - у рахунку 531 "Зобов’язання з фінансової оренди". Початкова вартість визначається на основі меншої суми між справедливою вартістю активу на початок періоду оренди та сучасною вартістю мінімальної орендної плати. Зобов’язання з фінансової оренди визнаються на таку саму суму.

Різниця між мінімальною орендною платою та вартістю фінансової оренди, яка фіксується в бухгалтерському обліку орендаря на початку періоду фінансової оренди, порівнюється з фінансовими витратами орендаря, що відображаються у бухгалтерському обліку лише за звітний період.

Якщо угодою фінансової оренди не передбачена процентна ставка орендної плати, орендар визначає сучасну вартість мінімальної орендної плати та розподіляє фінансові витрати відповідно до процентної ставки, за якою орендар може позичити гроші. Розподіл фінансових витрат у кожному звітному

періоді протягом усього терміну оренди здійснюється на основі процентної ставки оренди залишкового боргу на початок кожного звітного періоду.

Орендар внесе модернізації в необоротні активи (НМА), що отримані в рамках фінансової оренди, такі як модифікації, реконструкції та інші поліпшення. Ці модернізації збільшують вартість активів та очікувані майбутні економічні вигоди від їх використання. Згідно з Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСБО) пункту 38, ці витрати визнаються як частина власного капіталу, а вартість інвестицій включається до їх первісної вартості. Знос необоротних активів, отриманих у рамках фінансової оренди, обліковується орендарем протягом періоду їх очікуваного використання.

Обмін активами є комерційною операцією, що викликала суперечки між виробниками МСБО та МСФЗ протягом декількох років. В суті, компанія може обміняти певні необоротні активи, які їй більше не потрібні або не використовуються, на активи, що залишаються власником контрагента. Крім того, можуть бути укладені угоди про обмін, які, хоча не мають комерційного змісту, використовуються для зазначення умовного прибутку.

Коли операція має невеликий вплив на економіку бізнесу, важливо перевірити її комерційний зміст відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСБО) 16, щоб уникнути неправильного відображення прибутку. Комерційна сутність біржової операції визначається шляхом порівняння та прогнозування очікуваних майбутніх грошових потоків від переданих та отриманих активів. Ключовою умовою комерційного змісту є суттєва різниця між цими прогнозами. Підприємство аналізує, наскільки угода може змінити очікувані майбутні грошові потоки, щоб визначити, чи має вона комерційний характер. Ось які ознаки вказують на цей комерційний характер:

1. Характеристики грошових потоків від переданого та отриманого активів відрізняються за ризиком, термінами та розміром.

2. Вартість діяльності підприємства змінюється внаслідок угоди про обмін.

3. Різниця у характеристиках грошових потоків значно впливає на справедливу вартість обмінюваних активів.

При вивченні комерційного змісту угоди про обмін необоротними активами, деякі МСБО вимагають розрахунку первісної вартості, враховуючи прогнозовані майбутні грошові потоки. Проте, якщо доступність такого комерційного змісту заздалегідь не відома, компанія може відмовитись від таких розрахунків у відповідності до МСБО.

Згідно з П(С)БО 8, коли нематеріальні активи отримані в обмін на аналогічні активи, їх початкова вартість визначається як залишкова вартість переданих активів. У випадку, коли залишкова вартість переданого активу перевищує його справедливу вартість, початкова вартість отриманих нематеріальних активів в обміні на проект повинна бути його справедлива вартість, а також включати різницю у фінансових результатів (витрат) за звітний період.

Коли нематеріальні активи отримані в обмін на різнорідні активи, початкова вартість визначається як справедлива вартість переданих негрошових активів, з урахуванням збільшення (зменшення) суми грошових коштів або їх еквівалентів, переданих (отриманих) під час обміну. Після того, як нематеріальні активи були внесені на баланс підприємства, воно може обрати один із двох способів обліку:

- модель обліку за первісною вартістю передбачає оцінку нематеріальних активів за їхньою початковою вартістю з урахуванням нарахованої амортизації та втрат від знецінення.

- модель переоцінки передбачає відображення нематеріального активу після початкового визнання за переоціненою вартістю, яка відображає його справедливу вартість на дату переоцінки з урахуванням подальшої нарахованої амортизації та наступних втрат від знецінення. [20, с.78].

Однак слід зазначити, що за нинішньої ситуації вітчизняних сучасних підприємств застосування моделей обліку витрат, хоча використання бухгалтерських послуг е простішим та зручнішим, не може відповідати вимогам користувачів підприємств. Звітність, а також змінна динаміка споживчого

попиту, що призводить до збільшення вартості нематеріальних активів з подальшім їх абсолютним зношенням.

Тому ми вважаємо, що застосування моделі переоцінки в регулярному процесі бухгалтерського обліку вітчизняних корпоративних нематеріальних активів є існуючою вимогою часу, а не альтернативною моделлю бухгалтерського обліку.

На основі початкових документів про нематеріальні активи за звітний період відображається в бухгалтерському реєстрі, після чого ця інформація використовується для заповнення головної книги та звітів.

Для систематизації інформації про існуючі нематеріальні активи, їх рух та амортизацію, а також для відображення капіталовкладень, використовується Журнал 4. У цьому журналі фіксується наступне:

- Нематеріальні активи, які були вилучені через продаж, безоплатну передачу або які підприємство не може більше використовувати для отримання економічних вигід, або які не відповідають умовам визнання активами, і сума їх знецінення відображається на відповідному рахунку;

- Сума нарахованої амортизації та сума амортизації, яка збільшилася внаслідок переоцінки або зменшення вартості використання;

- Вартість негативного гудвілу, що виникла в результаті придбання;

- Використовується для реєстрації капітальних вкладень, таких як введення нематеріальних активів, продаж та вибуття.

Аналітичний облік нематеріальних активів здійснюється у звіті, причому дані з реєстру аналітичного обліку минулого року переносяться на початок поточного року. Протягом звітного періоду на основі первинних бухгалтерських документів, щомісячних записів про придбання, отримання та створення нематеріальних активів, а також про їх переоцінку, знецінення та відновлення, а також про вибуття нематеріальних активів, визначається вартість цих активів та амортизаційний баланс на кінець кожного місяця.

Інформація, яка міститься у бухгалтерському реєстрі та головній книзі на кінець звітного періоду, зводиться у формі річної фінансової звітності. У балансі

(форма N* 1) вартість нематеріальних активів відображається у першій частині рядка: 011 – первісна вартість, 012 – сума амортизації, 010 – вартість відновлення (початкова вартість мінус накопичена сума амортизації), 065 (рядок входу) – Сума негативного гудвілу (розрахунок).

При аналізі приміток до річної фінансової звітності кожної групи нематеріальних активів (окремо виділіть інформацію про нематеріальні активи, створені компанією), слід надати такі дані:

- Вартість нематеріальних активів, відображених у балансі (первісна або переоцінена);

- Методи нарахування амортизації та терміни корисного використання нематеріальних активів;

- Рух нематеріальних активів протягом звітного року;

- Вартість нематеріальних активів із обмеженням права власності;

- Вартість нематеріальних активів, переданих у заставу.

Усі операції з нематеріальних активів на підприємстві повинні бути документально оформлені. На підприємстві операції з нематеріальних активів можуть бути узаконені кількома способами.

Оформлення операцій з нематеріальними активами залежить від джерел їх отримання та шляхів вибуття. Для підтвердження наявності конкретних об'єктів інтелектуальної власності та права на їх використання підприємство користується документами, які ідентифікують ці об'єкти. Зазвичай на підприємстві для передачі нематеріальних активів використовуються договори купівлі, ліцензійні угоди та патенти, які мають реєстраційний номер.

Синтетичний облік нематеріальних активів на підприємстві ґрунтується на обліковій політиці та робочому плані підприємства. Для цих цілей використовуються рахунок 12 "Нематеріальні активи" та субрахунок 154 "Придбання (виготовлення) нематеріальних активів". Ці рахунки є балансовими, інвентарними та служать для збереження інформації про первісну вартість нематеріальних активів та їх залишки на дату балансу.

На підприємстві аналітичний облік організований за окремими видами нематеріальних активів відповідно до їх класифікації і покладено на матеріально відповідальних осіб. Цей облік дозволяє оперативно керувати зазначеними активами.

На підприємстві іноді відбувається збільшення первісної вартості активу через витрати на покращення нематеріальних активів. Згідно з НП(С)БО 8, ці витрати призводять до зростання економічних вигід, зокрема поліпшуються швидкість обробки даних та збільшується строк їх експлуатації. Витрати на підтримку активів у робочому стані списуються як поточні витрати.

Завершальним кроком в обліку нематеріальних активів є складання фінансової звітності на основі даних бухгалтерського обліку. За відповідність та вчасність фінансової звітності відповідає керівництво та головний бухгалтер. Інформація для звітності береться з оборотних відомостей та Головної книги, а звітний період охоплює період з 01 січня по 31 грудня.

Нематеріальні активи відображаються у Балансі за залишковою вартістю у рядку 1000. Різниця між залишковою вартістю та первісною вартістю, а також накопичена амортизація відображаються у рядках 1001 та 1002 відповідно.

Також сума накопиченої амортизації відображається у фінансовій звітності у формі №2 у розділі «Фінансовий результат» у складі собівартості реалізації продукції (рядок 2050) та у розділі «Елементи операційних витрат» у складі амортизації (рядок 2515).

У примітках до фінансової звітності обов'язково надається додаткова інформація, передбачена НП(С)БО 1, така як вартість, за якою нематеріальні активи відображаються у балансі, методи амортизації та строк експлуатації, а також наявність та рух за звітний період.

Отже, організація первісного обліку нематеріальних активів на підприємстві передбачає використання стандартних форм, які відповідають обліковій політиці та робочому плану рахунків. Надходження, вибуття та поліпшення нематеріальних активів відображаються в обліку без порушень,

проте класифікація і розподіл за субрахунками може бути не достатньо повним для потреб підприємства.

2.3. Облік амортизації нематеріальних активів на підприємстві

Облік амортизації нематеріальних активів полягає в їхньому поступовому списанні вартості протягом їхнього корисного терміну. Для цього визначається метод амортизації (наприклад, прямолінійний, зменшення залишкової вартості тощо) та строк корисного використання. Амортизація нематеріальних активів допомагає враховувати їхнє зношення та втрату вартості з часом у фінансовій звітності, що робить її більш точною та реалістичною.

Відповідно до норм П(С)БО 8 амортизація нараховується протягом строку їх корисного використання, що встановлює підприємство під час зарахування на баланс. На підприємстві є активи не тільки з визначеним строком корисного використання, а й з невизначеним строком корисного використання. Нематеріальні активи, які мають невизначений строк використання не амортизуються.

Під час визначення строку корисного використання нематеріальних активів, береться до уваги:

- строк корисного використання подібного активу;
- передбачений моральний знос;
- правові чи інші обмеження стосовно строку використання нематеріального активу;
- спосіб використання нематеріального активу на підприємстві;
- залежність строку корисного використання нематеріальних активів від строку використання інших активів на підприємстві.

Підприємство самостійно вибирає метод, яким буде амортизуватися нематеріальний актив, спираючись на умови отримання економічних вигод у

майбутньому. У випадку, якщо ці умови немає можливості визначити, тоді амортизацію нараховують прямолінійним методом. Амортизація розраховується відповідно до П(С)БО 7 «Основні засоби», згідно з яким підприємство може обрати 1 з 3 варіантів.

Перший варіант: Строк корисного використання = строку дії нематеріального активу чи подібного виду нематеріальних активів, що передбачається договором. У цьому випадку абсолютна величина амортизаційного відрахування, яке нараховується за рахунок поточних витрат на виробництво чи річному обігу = відношенню первісної вартості до строку їх корисного використання, яке передбачається договором.

Другий варіант: Підприємство обирає строк корисного використання самостійно. У цьому випадку на обгрунтування норм щорічного амортизаційного відрахування має вплив такий основний фактор, як: строк протягом якого підприємство очікує отримати економічні вигоди.

Третій варіант: Коли майже неможливо встановити строк корисного використання нематеріального активу, тоді підприємство встановлює строк корисного використання нематеріального активу згідно з встановленим законодавством строком корисного використання на подібний нематеріальний актив.

При розрахунку амортизації прирівнюють ліквідаційну вартість до 0, крім деяких випадків:

- у випадку, коли є невідмовне іншої особи стосовно придбання даного нематеріального активу в кінці строку використання;
- у випадку, коли ліквідаційна вартість може бути визначена згідно з інформацією активного ринку, що існує, а також існує вірогідність, що цей ринок існуватиме в кінці строку корисного використання нематеріального активу.

Амортизація нараховується з наступного місяця після зарахування на баланс підприємства нематеріального активу.

Сума нарахованої амортизації відображається у вигляді збільшення суми витрат підприємства та накопиченої амортизації нематеріального активу.

Амортизація перестає нараховуватися з того місяця, який настає після місяця вибуття нематеріального активу.

Строк корисного використання нематеріальних активів та метод амортизації переглядається в кінці звітного періоду, у випадку очікування змін строку корисного використання нематеріального активу чи зміни умови отримання економічної вигоди у майбутньому.

Пісня внесення цих змін, амортизацію нематеріальних активів починають з наступного місяця відповідно до нового методу нарахування та/або нового строку їх корисного використання.

Через те, що зазвичай амортизація нараховується прямолінійним способом, то наведемо приклад такого розрахунку у таблиці 2.4.

Вихідні дані:

Первісна вартість активу адміністративного призначення (ПВ) – 20000 грн.

Ліквідаційна вартість (ЛВ) – 0 грн.

Строк служби (СС) – 4 роки

Амортизація річна (Ар)= (ПВ-ЛВ) /СС = (20000 – 0)/4 = 5000 грн.

Амортизація місячна (Ам) = Ар /12 = 5000/12 = 416,67 грн.

Таблиця 2.4

Зразок заповнення журналу реєстрації карток обліку нематеріальних активів ТОВ «Джерело»

Номер картки	Назва об’єктів нематеріальних активів	Рік, місяць	Примітка
00001	Комп’ютерна програма «Windows 7›	Квітень,2018	Первісна вартість 2700, грн
00002	Антивірус Касперського	Травень,2018	Первісна вартість 1200, грн
00003	Програма « 1-С Бухгалтерія. Версія 8.2»	Червень,2020	Первісна вартість 2800, грн

Таблиця 2.5

Нарахування амортизації нематеріального активу прямолінійним методом

Роки	Первісна вартість (ПВ)	Амортизація річна (Ар)	Накопичений знос (НЗ)	Залишкова вартість (ЗВ)
1	20000	5000	5000	15000
2	20000	5000	10000	10000
3	20000	5000	15000	5000
4	20000	5000	20000	0

ЗВ = ПВ – НЗ

Через те, що ПВ = ЛВ, розрахунок правильний.

Для того, щоб відобразити в обліку нараховану амортизацію передбачений субрахунок 133 «Накопичена амортизація нематеріальних активів».

Наведемо в таблиці 2.6 відображення в обліку накопиченої амортизації.

Таблиця 2.6

Відображення в обліку нарахованої амортизації

№	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дебет	Кредит	
1	Нараховано амортизацію нематеріального активу адміністративного призначення за звітний місяць	92	133	416,67

Кореспондуючі рахунки: 133 «Знос нематеріальних активів», 92 «Адміністративні витрати.

Висновки до розділу 2

Після включення нематеріальних активів до балансу підприємство має можливість обрати один із двох альтернативних методів обліку. Основні характеристики цих методів можна коротко описати так:

1. Модель обліку за первісною вартістю передбачає оцінку нематеріальних активів за їх початковою вартістю, враховуючи нараховану амортизацію і втрати від знецінення.

2. Модель переоцінки передбачає відображення нематеріального активу після початкового визнання за переоціненою вартістю. Ця вартість відображає справедливу вартість активу на дату переоцінки, враховуючи подальшу амортизацію та подальші втрати від знецінення.

Нематеріальні активи можуть бути отримані на підприємство через різні види подій, такі як самостійне створення, купівля за гроші, внесення як внесок до статутного капіталу, обмін на аналогічний або різний актив, або отримання безоплатно.

Придбана (створена) НМА включається до балансу за собівартістю. Однак у кожному випадку потрібно враховувати його особливості при визначенні початкової вартості.

Первісна вартість об’єктів НМА, створених на підприємстві (отриманих в результаті розробки), дорівнюватиме сумі прямих витрат на оплату праці, прямих матеріальних витрат та інших безпосередньо пов’язаних витрат на створення НМА та приведення їх у відповідний стан для використання за призначенням.

Первісна вартість об’єкта НМА, придбаного готівкою, дорівнюватиме ціні придбання (вартості) за мінусом суми податку на додану вартість та інших витрат, зазначених у П(С)БО 8.

Початкова вартість об'єкта нематеріальних активів (НМА), який підприємство отримало як свій внесок у статутний капітал, складається з справедливої вартості, затвердженої засновником (учасником) підприємства, та інших витрат, перелічених у П(С)БО 8.

Початкова вартість об'єктів НМА, отриманих в обмін на подібні об'єкти, дорівнює залишковій вартості переданого НМА. У випадку, якщо залишкова вартість переданого активу перевищує його справедливу вартість, початкова вартість буде дорівнювати справедливій вартості отриманого активу, не пов'язаного з об'єктами, а різниця буде включена до поточної вартості.

Справедлива вартість об'єкта НМА, отриманого в обмін на різні об'єкти, буде рівна сумі переданого об'єкта плюс або мінус грошові кошти або еквіваленти, передані або отримані.

Синтетичний облік нематеріальних активів ведеться на рахунку 12 "Нематеріальні активи" за первинною вартістю, яка визначається за об'єктами, що відповідають субрахункам 121-127.

Інформація, збережена в бухгалтерському реєстрі та головній книзі станом на кінець звітного періоду, підсумовується у вигляді річної фінансової звітності. У балансі (форма № 1) вартість нематеріальних активів відображається у першій частині рядка: 011 – початкова вартість, 012 – сума амортизації, 010 – вартість відновлення (початкова мінус нарахована амортизація), 065 (рядок входу) – сума негативного гудвілу (обрахунок).

Під час розкриття інформації в примітках до річної фінансової звітності за кожною групою нематеріальних активів (окремо відокремлена інформація про нематеріальні активи, створені компанією), надається така інформація:

- Вартість (початкова або переоцінена), за якою нематеріальні активи відображені в балансі;

- Методи нарахування амортизації та діапазон строків корисного використання нематеріальних активів;

- Наявність та рух нематеріальних активів у звітному році;

- Вартість нематеріальних активів, щодо яких існують обмеження права власності;

- Вартість переданих в заставу нематеріальних активів.

Для перевірки фактичної наявності та вартості нематеріальних активів (НА), виявлення об’єктів, які не відображаються в бухгалтерському обліку, проводиться інвентаризація. Для перевірки правового статусу НА спочатку проводиться ідентифікація, тобто перевіряється, чи відповідає об’єкт ідентифікації НА опису в документі, який підтверджує об’єкт.

Список НА та його результати реєструються відповідно до методики, вказаної у пункті 2 розділу 3 "Положення про перелік активів та пасивів», затвердженого наказом Міністерства фінансів від 02 вересня 2014 року № 879.

Підприємство веде бухгалтерський облік кожного елемента відповідної групи НА, особливо з точки зору назв підприємств, прав промислової власності та груп з авторських прав. Усі вони юридично захищені правами інтелектуальної власності (Додаток К).

Також розглянувши мету, завдання та організацію первинного обліку нематеріальних активів ТОВ «Джерело» можна визначити, що метою та завданнями первинного обліку нематеріальних активів ТОВ «Джерело» є систематизація та документування інформації про ці активи з метою забезпечення їхньої ефективного управління та використання. Організація первинного обліку відповідає вимогам нормативно-правової бази та міжнародних стандартів. Рекомендується продовжувати вдосконалення процесів обліку нематеріальних активів з метою підвищення їхньої ефективності та вартості для підприємства.

Впровадження ефективної системи первинного обліку нематеріальних активів дозволить ТОВ «Джерело» забезпечити точний та достовірний облік своїх активів, що сприятиме прийняттю обґрунтованих управлінських

Організація первинного обліку нематеріальних активів є важливим етапом у діяльності будь-якої компанії, оскільки це дозволяє забезпечити точність та достовірність фінансової звітності, а також ефективне управління активами.

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Мета, задачі та інформаційне забезпечення аналізу нематеріальних активів ТОВ «Джерело»

Аналіз нематеріальних активів є ключовим аспектом стратегічного управління підприємством, оскільки вони можуть становити значну частину його вартості та потенціалу для зростання. Нематеріальні активи включають права інтелектуальної власності, бренди, патенти, авторські права, ноу-хау, ліцензії, а також організаційний капітал, як-от корпоративна культура та процеси. Їхня оцінка, облік та оптимізація використання є складними завданнями, але вони відіграють важливу роль у підвищенні конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості підприємства.

Стратегічний аналіз нематеріальних активів вимагає глибокого розуміння їхньої ролі в діяльності підприємства та їхнього впливу на загальну стратегію. Він повинен включати оцінку поточного стану цих активів, визначення їхнього потенціалу для створення вартості, а також ідентифікацію ризиків та можливостей, пов’язаних з їх використанням.

Фінансовий аналіз нематеріальних активів зосереджується на оцінці їхньої вартості та впливу на фінансові показники підприємства. Це включає аналіз амортизації, витрат на дослідження та розробку, а також вплив на прибутковість і ринкову капіталізацію.

Оптимізація використання нематеріальних активів полягає у визначенні найбільш ефективних способів їх використання для досягнення стратегічних цілей підприємства. Це може включати розробку нових продуктів, вдосконалення бізнес-процесів, зміцнення бренду та розширення ринкової присутності.

Інвестиції в нематеріальні активи вимагають значних фінансових ресурсів, але вони можуть принести значні довгострокові переваги. Ефективне

використання цих активів може підвищити інноваційний потенціал підприємства, його конкурентоспроможність та репутацію.

У контексті економіки України, доступ до інвестиційних ресурсів може бути обмеженим, що ускладнює забезпечення та підтримання нематеріальних активів. Тому важливо зосередитися на розробці стратегій, які дозволять раціонально використовувати наявні ресурси для оптимізації вартості та використання нематеріальних активів.

Мета аналізу нематеріальних активів ТОВ «Джерело» полягає в оцінці їхньої вартості, визначенні їхнього впливу на фінансовий стан підприємства та виявленні можливостей для оптимізації їх використання. Задачі включають оцінку стану і потенціалу нематеріальних активів, ідентифікацію ризиків та можливостей, а також формування стратегій їхнього подальшого розвитку. Інформаційне забезпечення аналізу включає збір, обробку та інтерпретацію даних про нематеріальні активи, а також використання методів фінансового та стратегічного аналізу для отримання обґрунтованих висновків та рекомендацій.

Якщо підприємство ефективно використовує нематеріальні активи, то воно має об’єктивні переваги, але це вимагає великих інвестицій, а також фінансових ресурсів, щоб потім постійно підтримувати та вдосконалювати. Враховуючи особливості економіки України, варто зазначити, що через це у більшості підприємств немає доступу до інвестиційних ресурсів, що в свою чергу значно впливає на забезпечення підприємств нематеріальними активами в достатній кількості і відповідно постійне підтримання функціонального стану нематеріальних активів на підприємстві значно ускладнюється.

Сьогодні на кожному підприємстві, включаючи ТОВ «Джерело», постають такі ключові питання, як складність створення нематеріальних активів, строк їх використання, а також непередбачуваність результатів від їх застосування. Невелика кількість підприємств створює та використовує передові технології та об’єкти інтелектуальної власності, що зумовлено високими витратами та ризиками, пов’язаними з інноваціями.

Підприємства повинні також зосередитися на захисті своїх

нематеріальних активів. Це включає не лише юридичний захист, а й організаційні заходи, такі як обмеження доступу до конфіденційної інформації, створення резервних копій даних, навчання працівників та впровадження політики безпеки.

На мою думку, потрібно забезпечувати систематичний та комплексний підхід під час аналізу усіх наявних видів нематеріальних активів на підприємстві, але при цьому необхідно раціонально залучати та використовувати фінансові ресурси, а також необхідно, щоб цей аналіз був стратегічно орієнтований. Сьогодні на кожному підприємстві, й досліджуване підприємство ТОВ «Джерело» не виключення, постають такі ключові питання, як: складність створення нематеріальних активів, термін використання нематеріальних активів, а також те, що результат їх використання непередбачуваний. Тому невелика кількість підприємств створює та використовує передові технології та об’єкти інтелектуальної власності.

Для підвищення ефективності управління нематеріальними активами ТОВ «Джерело» необхідно:

1. Інвестувати в розвиток інтелектуальної власності - створення та підтримка патентів, торгових марок та інших об'єктів інтелектуальної власності.
2. Розробити стратегічний план управління нематеріальними активами: Визначення довгострокових цілей та шляхів їх досягнення.
3. Забезпечити юридичний захист- регулярно перевіряти правову чистоту нематеріальних активів та забезпечувати їхній надійний захист.
4. Моніторинг та оцінка - регулярно проводити інвентаризацію та оцінку вартості нематеріальних активів для виявлення потенційних проблем та можливостей.
5. Розробити політику безпеки - впровадити заходи з інформаційної безпеки для захисту конфіденційних даних та інтелектуальної

власності.

6. Підвищити кваліфікацію персоналу - навчати працівників методам ефективного управління нематеріальними активами та забезпечення їхнього захисту.

3.2. Аналіз динаміки, складу та структури нематеріальних активів ТОВ «Джерело»

Будь-яке підприємство, яке має нематеріальні активи та інтелектуальну власність постійно вкладає кошти в них, які можуть бути, як власними, так і інвестованими інвесторами, в обох випадках – це інвестиції. А інвестовані кошти через певний час починають приносити додатковий прибуток.

Важливим етапом аналізу нематеріальних активів є саме дослідження їх складу, визначити основне призначення нематеріальних активів на підприємстві, а також зрозуміти в якій сфері застосовуються ці нематеріальні активи під час діяльності підприємства.

Дослідження складу нематеріальних активів включає аналіз прав інтелектуальної власності, брендів, технологій, та інших нематеріальних ресурсів, що впливають на стійкість та конкурентоспроможність бізнесу.

Важливим етапом аналізу нематеріальних активів є їх оцінка, що дозволяє встановити їхню вартість та потенційний вплив на фінансові показники компанії. Також важливо враховувати їхню стратегічну значимість та можливості для подальшого розвитку.

Оцінка нематеріальних активів включає в себе аналіз їхньої корисності для компанії, а також можливість генерувати майбутні економічні вигоди. Важливою складовою цього процесу є визначення терміну корисного використання активів та їхнього впливу на конкурентоспроможність компанії. Врахування правових аспектів, таких як патенти і торгові марки, також має суттєве значення, оскільки вони можуть забезпечити довгострокові конкурентні

переваги. Крім того, оцінка повинна включати аналіз ризиків, пов'язаних з нематеріальними активами, таких як можливість втрати ринкової вартості або зміни в законодавстві. Результати оцінки дозволяють керівництву приймати обґрунтовані рішення щодо інвестицій у розвиток цих активів. Зрештою, правильна оцінка нематеріальних активів сприяє покращенню загальної фінансової стійкості та ефективності компанії.

Наведемо перелік нематеріальних активів на підприємстві ТОВ «Джерело» у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Перелік нематеріальних активів на підприємстві ТОВ «Джерело»

№	Рахунок в бухгалтер. Обліку	Назва нематеріального активу	Рік випуску	Інвентар. номер	Один. виміру	К-ть	Сума, грн.
1	2	3	4	5	6	7	8
1	125	КП «М.Е.ДОС	2018	3378	шт.	1,0	22019,2
2	125	ПК «Універсал-7 ERP»	2018	3578	шт.	1,0	259204,9
3	125	Програма «Освітній стандарт»	2019	3685	шт.	1,0	1677,0
4	125	Програма бухоблік	2019	3375	шт.	1,0	1500,0
5	125	Програма «Освітні технології»	2019	3688	шт.	1,0	5700,0
6	125	Power Point 2018	2018	3689	шт.	1,0	5800,0
7	125	Microsoft Excel 2018	2018	3587	шт.	2,0	17957, 0
8	125	Microsoft Word 2018	2018	3689	шт.	13,0	23400,0
Разом						**21,0**	**337258,19**

Як бачимо з таблиці 3.1 на підприємстві ТОВ «Джерело» наявні нематеріальні активи у кількості 21,0 шт. у 8 категоріях, до яких в більшій мірі входять програми, що призначені для ведення бухгалтерського обліку, а саме : КП «М.Е.ДОС, ПК «Універсал-7 ERP» , Програма бух облік, які випущені в 2018 – 2019 рр.

Оскільки підприємство ТОВ «Джерело» має спеціалізацію «Освіта», тому

логічно, що у цій компанії є такі програми, як : Програма «Освітній стандарт», Програма «Освітні технології», Microsoft Word 2018, Microsoft Excel 2018, Power Point 2018.

Наведемо на рис. 3.1 склад нематеріальних активів на підприємстві ТОВ «Джерело».

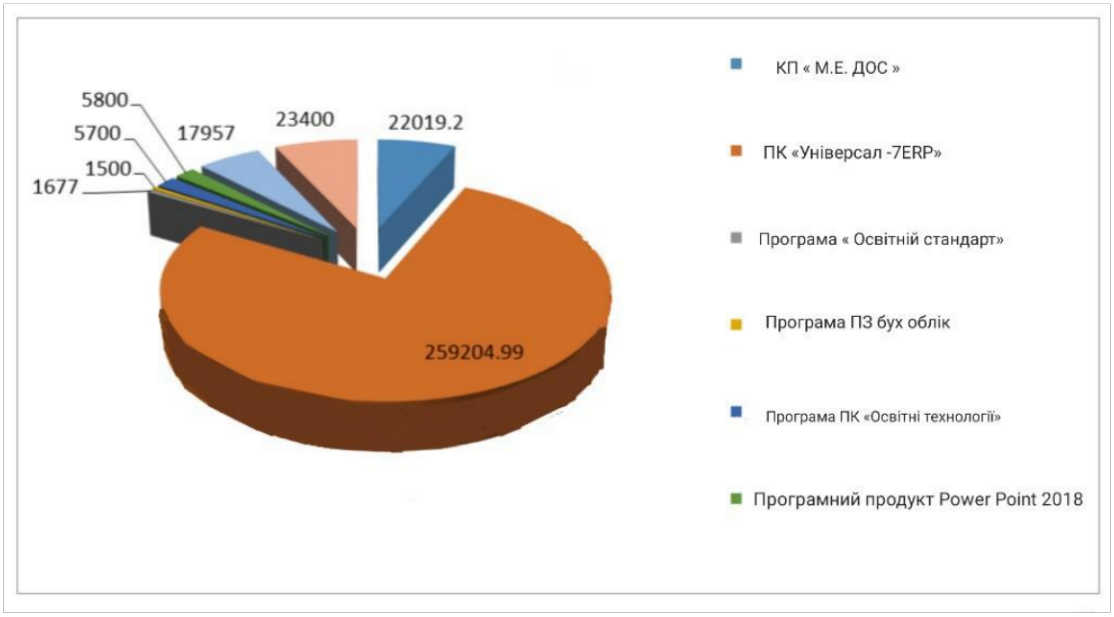

Рис. 3.1. Склад нематеріальних активів ТОВ «Джерело»

Якщо розглядати програми відповідно до спеціалізації підприємства ТОВ «Джерело» варто зазначити, що ці програми для підприємства є дуже важливими, оскільки в них наявна не тільки інформація стосовно нормативно – правового регулювання діяльності, а ще й вони зручні та значно спрощують виконання необхідних задач на підприємстві.

Проведемо горизонтальний аналіз складу нематеріальних активів ТОВ «Джерело» на рис. 3.2.

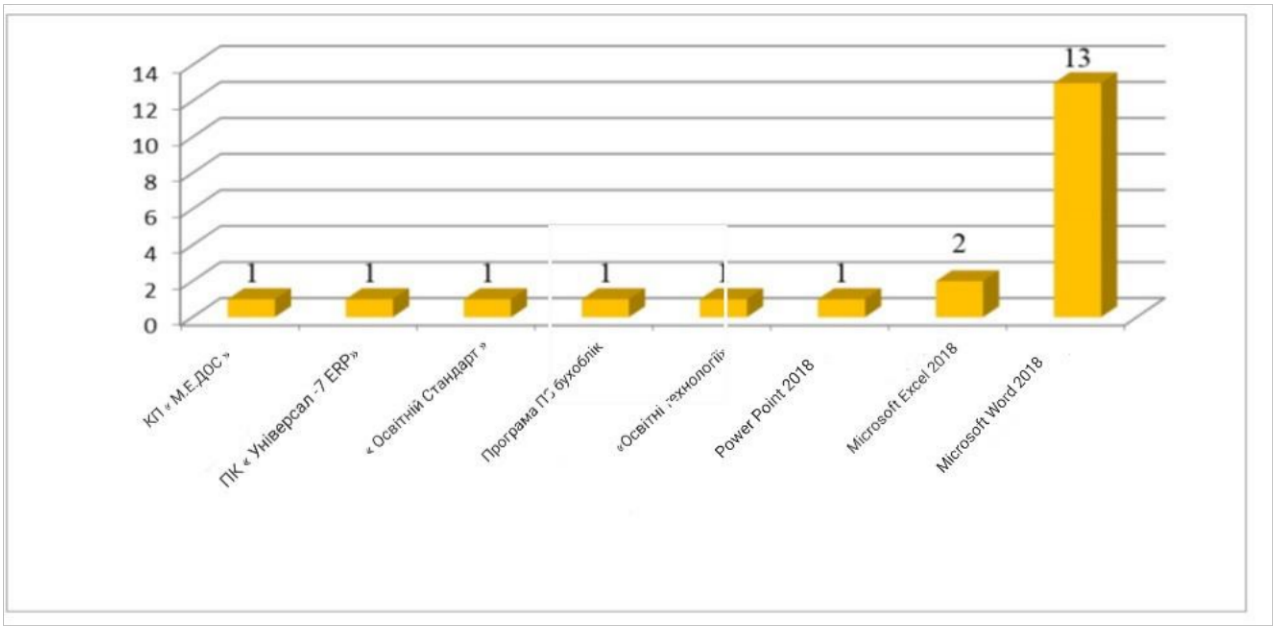

Рис 3.2. Горизонтальний аналіз складу нематеріальних активів ТОВ «Джерело»

Як видно з рис. 3.2 по кількості на підприємстві ТОВ «Джерело» більше такого виду нематеріальних активів, як ліцензія на користування програмним забезпеченням Microsoft Word 2018 (13 шт.).

Microsoft Excel 2018 встановлений на 2 – х комп'ютерах : в бухгалтерії та у керівництва. Програма М.Е.ДОС – була придбана в кількості 1 шт. – для бухгалтерії, те саме й стосується Програми ПЗ «Бухоблік». Програмне забезпечення Освітній стандарт та Освітні технології були створені підприємством на основі нормативно - правових документів по освітньому процесу, програма «Універсал - 7 ERP» встановлена на головному сервері, а всі кому необхідно використовувати цю програму можуть дистанційно підключитися до неї знаходячись в недалеко від серверу та маючи доступ до цієї програми. Програма Power Point 2018 встановлена в одному екземплярі в маркетинговому відділі підприємства.

Проведемо аналіз структури нематеріальних активів ТОВ «Джерело» за 2019 -2023 рр. (табл. 3.2)

Таблиця 3.2

Аналіз структури нематеріальних активів ТОВ «Джерело» за 2019 -2023 рр.

Вид нематеріального активу	2019		2020		2021		2022		2023		Абсолютне відхилення частки 2021/ 2019	Відносне відхилення частки 2021 /2019	Абсолютне відхилення частки 2021/ 2019	Абсолютне відхилення частки 2021/ 2019
	Сума, грн	Частка, %	Сума, грн	Частка ,%	Сума, грн	Частка ,%	Сума, грн	Частка ,%	Сума, грн	Частка ,%				
КП «М.Е.ДОС	22019	9,92	22019	9,92	22019	9,92	22019	9,92	22019	9,92	0,03	0,30	0,03	0,30
ПК «Універсал-7 ERP»	128832	58,04	128832	58,04	128224	57,92	128224	57,92	128224	57,92	-0,12	-0,21	-0,12	-0,21
Програма «Освітній стандарт»	16770	7,55	16770	7,55	16770	7,58	16770	7,58	16770	7,58	0,08	0,40	0,08	0,40
Програма бухоблік	1500	0,68	1500	0,68	1500	0,68	1500	0,68	1500	0,68	-	-	-	-
Програма «Освітні технології»	5700	2,57	5700	2,57	5700	2,57	5700	2,57	5700	2,57	-	-	-	-
Power Point 2018	5800	2,61	5800	2,61	5800	2,61	5800	2,61	5800	2,61	0,01	0,38	0,01	0,38
Microsoft Excel 2018	17957	8,09	17957	8,09	17957	8,11	17957	8,11	17957	8,11	0,02	0,25	0,02	0,25
Microsoft Word 2018	23400	10,5	23400	10,5	23400	10,5	23400	10,5	23400	10,5	0,03	0,28	0,03	0,28
Всього	221978	100	221978	100	221370	100	221370	100	221370	100	-	-	-	-

Зобразимо на рис. 3.3 частку по кожному нематеріальному активу на підприємстві ТОВ «Джерело», на рис. 3.4. динаміку часток нематеріальних активів на підприємстві ТОВ «Джерело».

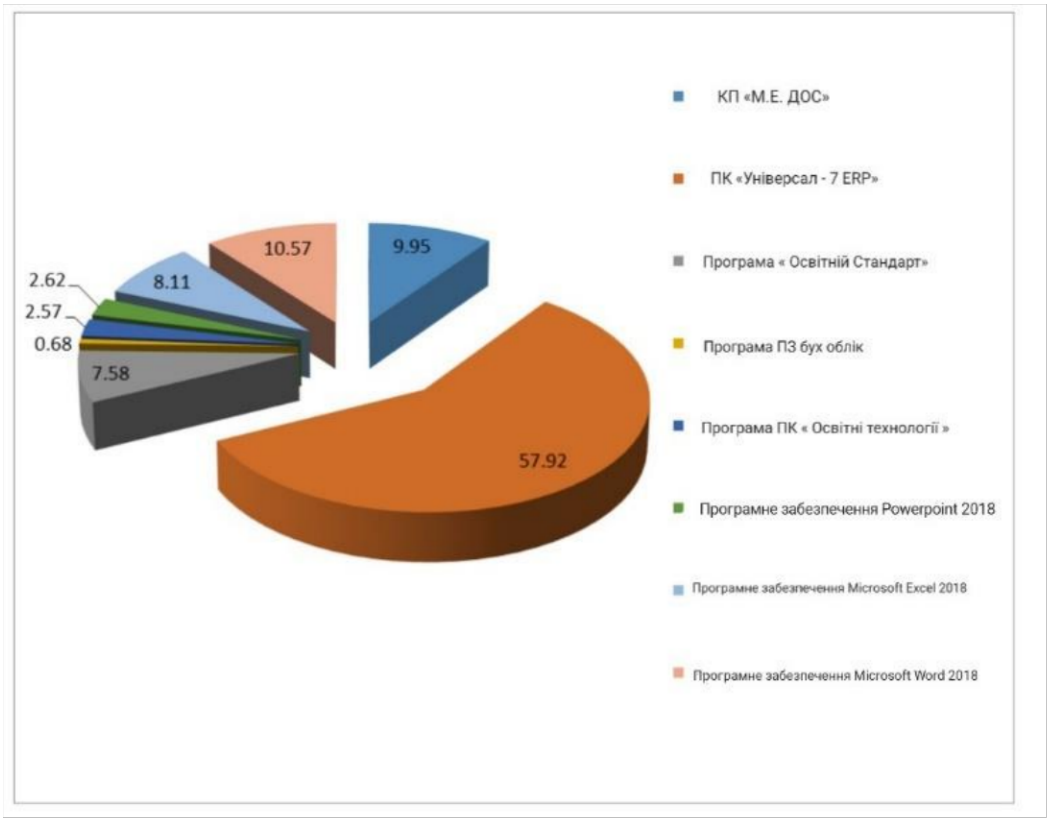

Рис. 3.3. Структура нематеріальних активів ТОВ «Джерело»

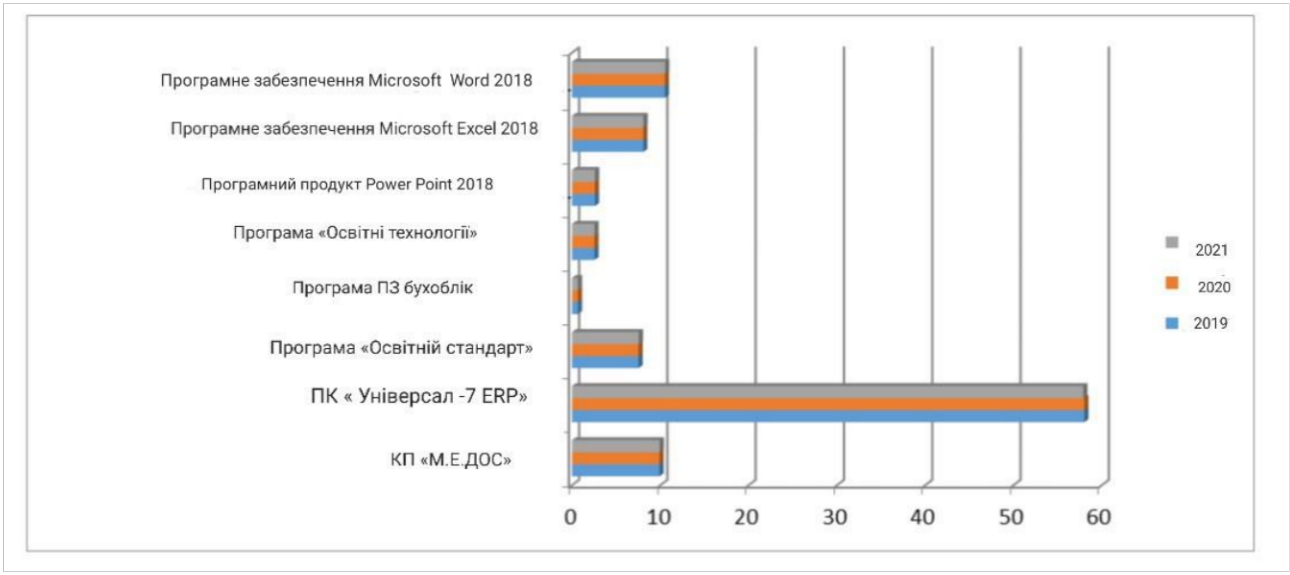

Рис. 3.4. Динаміка часток нематеріальних активів на підприємстві ТОВ «Джерело» за 2019 – 2021 рр.

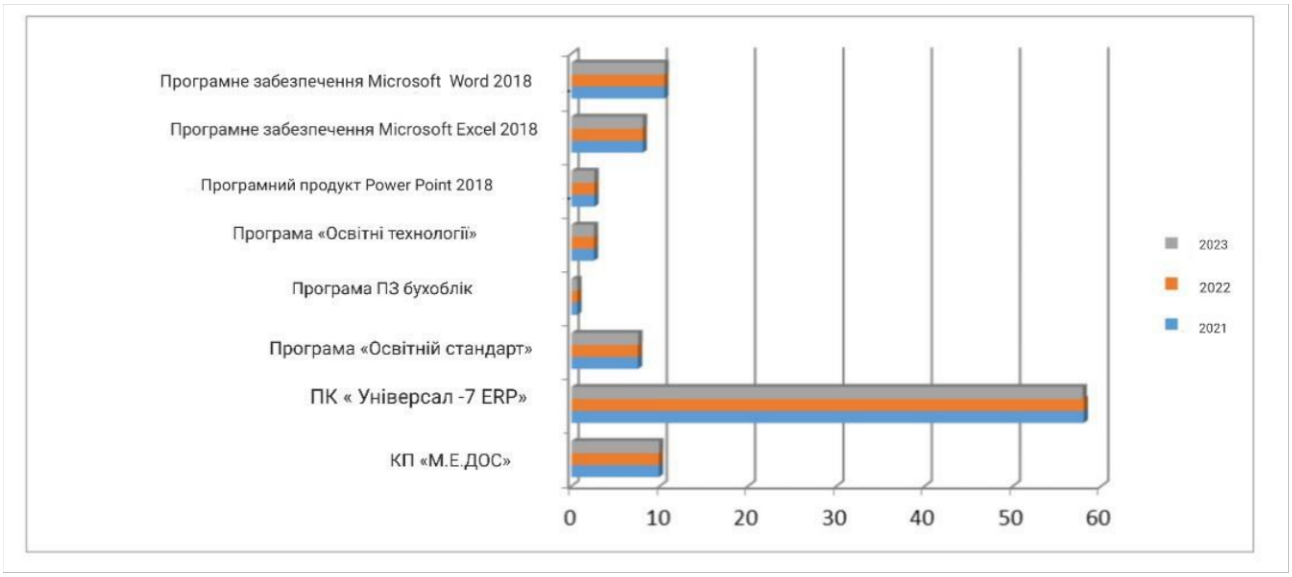

Рис. 3.5. Динаміка часток нематеріальних активів на підприємстві ТОВ «Джерело» за 2021 – 2023 рр.

Під аналізу нематеріальних активів на підприємстві доцільно розглянути динаміку нематеріальних активів. Для початку проведемо оцінку амортизації нематеріальних активів за 5 років (табл. 3.3.).

Таблиця 3.3.

Динаміка нематеріальних активів ТОВ «Джерело» за 2019 – 2023 рр.

Показник	2019		2020		2021		2022		2023		Абсолютне відхилення 2021/2019, тис. грн..	Відносне відхилення 2021/2019, %	Абсолютне відхилення 2023/2019, тис. грн..	Відносне відхилення 2023/2019, %
	На поч. пер.	На кін. пер	На поч. пер.	На кін. пер.	На поч. пер.	На кін. пер.	На поч. пер.	На кін. пер.	На поч. пер.	На кін. пер.				
Залишкова вартість, тис. грн.	221390	221302	221302	221270	221270	220644	220644	220556	220556	220468	-658,0	-0,29	-922	-0,41
Первісна вартість, тис. грн..	221983	221978	221978	221978	221978	221370	221370	221362	221362	221354	-608,0	-0,27	-629	-0,28
Сума накопиченої амортизації (знос), тис. грн..	593	676	676	708	708	726	726	744	744	762	50,0	7,40	169	28,49
Питома вага НА у складі необоротних активів, %	77,64	77,60	77,60	78,34	78,34	79,27	79,27	78,34	78,34	79,27	1,67	2,15	1,67	2,15
Питома вага НА у структурі активів , %	64,35	58,73	58,73	54,26	54,26	59,25	59,25	59,25	59,25	59,25	0,52	0,89	0,52	0,89

Як видно з таблиці 3.3 у первісної вартості нематеріальних активів на підприємстві ТОВ «Джерело» протягом 2019 -2023 рр. Прослідковується тенденція до зменшення.

Таку тенденцію можна пояснити через те , що підприємство не закупає нове програмне забезпечення та відбулося часткове вибуття нематеріальних активів.

Зобразимо на рис. 3.6. динаміку первісної вартості і залишкової вартості нематеріальних активів на підприємстві ТОВ «Джерело» за 2019 – 2021 рр.

Зобразимо на рис. 3.7. динаміку суми накопиченої амортизації (зносу) нематеріальних активів на підприємстві ТОВ «Джерело».

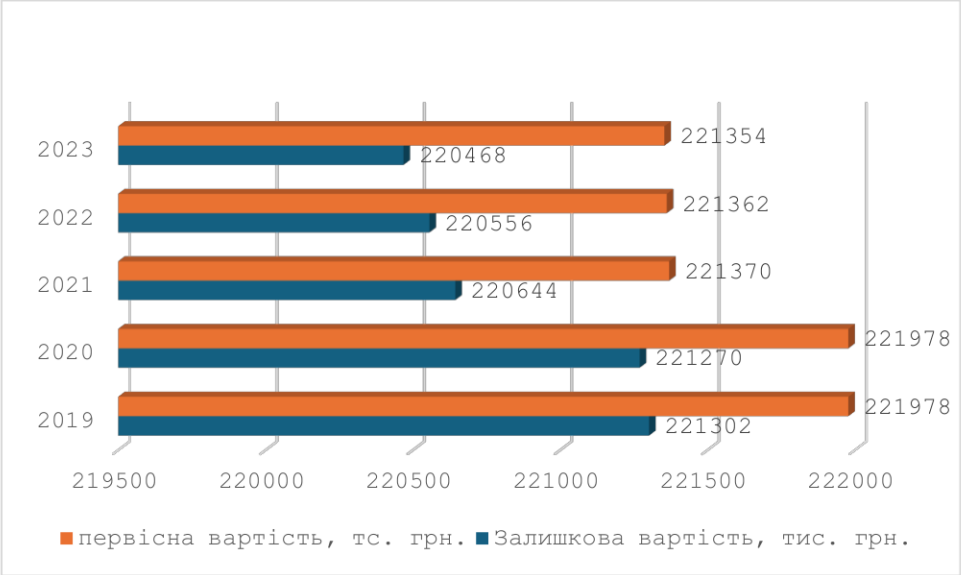

Рис. 3.6. Динаміка первісної вартості і залишкової вартості нематеріальних активів на підприємстві ТОВ «Джерело» за 2019 – 2023 рр.

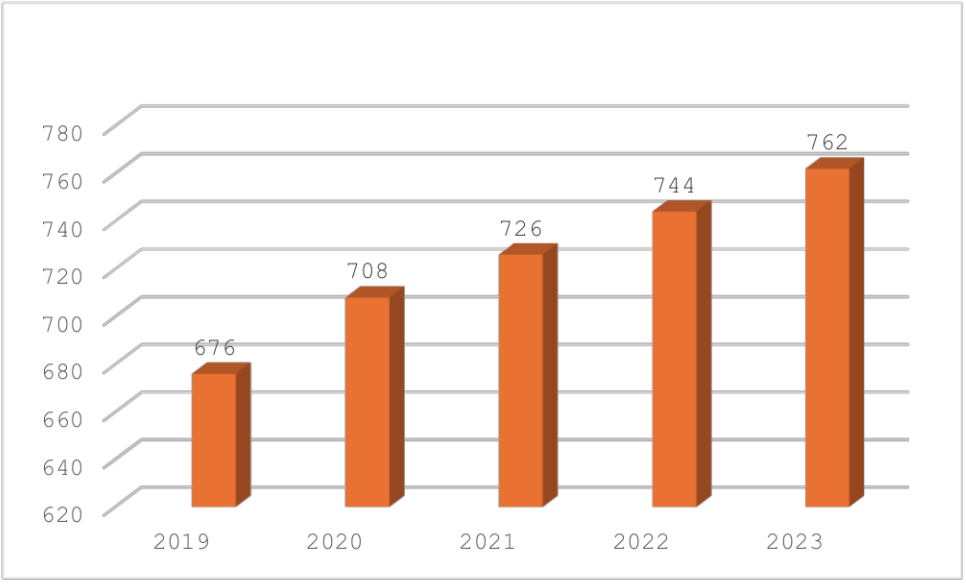

Рис. 3.7. Динаміка суми накопиченої амортизації (зносу) нематеріальних активів на підприємстві ТОВ « Джерело» 2019 – 2021 рр.

Як видно з аналізу на підприємстві ТОВ «Джерело» основа активів – нематеріальні активи, які мають значний вплив на формування валюти балансу.

3.3. Завдання, прийоми та етапи аналізу нематеріальних активів підприємства. Шляхи удосконалення обліку та аналізу нематеріальних активів

Для формування ринкових відносин необхідно, щоб кожен учасник підприємницької діяльності володів навичками правильного аналізу економічної інформації та прийняття обдуманих рішень щодо інвестування своїх ресурсів у суб'єкти господарювання з метою отримання прибутку.

Перехід до ринкової економіки відбувається в складних умовах, що вимагає не лише реформування власності, але й ефективної економічної політики підприємств. У системі фінансового, управлінського, податкового і статистичного обліку значення отримують багато економічних показників, які відображають підприємницьку діяльність. Якщо показники є основою, то аналіз – це творчий процес.

Економічний аналіз дозволяє вивчити економіку як загальні господарські процеси, що відбуваються в ній, так і окремі її складові. Він дозволяє вирішувати три групи проблем:

- аналіз стану та розвитку світової економіки та економіки конкретного регіону, такого як країна, адміністративний район (область, край тощо), галузь та підгалузь народного господарства;

- вивчення господарської діяльності об'єднань, підприємств, структурних підрозділів (цехів, відділів тощо);

- аналіз господарської діяльності конкретного відрізку та окремого робочого місця.

Фінансовий аналіз відіграє важливу роль у процесі прийняття управлінських рішень на підприємстві, в менеджменті і аудиті. Кожне підприємство прагне отримати прибуток, який відображає його рентабельність і успішність у конкурентній боротьбі на ринку. Це в значній мірі залежить від того, як підприємство використовувало свій капітал протягом попереднього періоду, включаючи аналізований період. Це означає створення сприятливих умов праці, накопичення і впровадження ефективних знарядь праці, використання прогресивної технології, механізації і автоматизації виробництва, а також організації і управління ним. Тому пошук резервів подальшого зростання ефективності роботи підприємства повинен базуватися на оцінці показників, що характеризують ці аспекти його діяльності [73,с.89].

Успішне функціонування будь-якого підприємства в ринковій економіці залежить від ефективного використання однієї зі складових необоротних активів, яка може приносити економічні вигоди протягом тривалого періоду. Ці активи називаються нематеріальними активами. [76, с. 258].

Для оцінки нематеріальних активів застосовуються різноманітні методи, такі як логічні (аналіз деталей, порівняння, вилучення невідповідностей, узагальнення), статистичні (зведення, групування цифрових даних, визначення середніх, побудова індексів, аналіз динаміки), математичні (моделювання, математичний аналіз, статистичні методи, теорія можливостей, економічна

кібернетика) та інші.

Для аналізу нематеріальних активів використовуються дані бухгалтерського та операційного обліку, фінансової звітності та її додатків, а також інші джерела інформації. Інформаційні ресурси, що використовуються для аналізу, повинні бути перевірені на точність обчислень, відповідність показників фінансової звітності та достовірність облікових даних. У певних випадках цифрові дані, що використовуються для аналізу, округлюються для подання в таблицях.

Під час аналізу враховують різні аналітичні показники у вигляді абсолютних або відносних значень (відсотки, індекси тощо) і середніх значень; визначають вплив взаємодіючих факторів; встановлюють схеми взаємозв'язку; складають ряди динаміки, діаграми і графіки, створюють аналітичні таблиці. У підсумку формулюють висновки і розробляють необхідні пропозиції на основі результатів аналізу.

У зв'язку зі складністю та взаємозв'язком світових економічних процесів, рекомендується проводити аналіз нематеріальних активів за різними класифікаційними ознаками, такими як види, джерела надходження, ступінь правового захисту, використання у процесі діяльності та ступінь ліквідності. З урахуванням сучасних світових тенденцій, вважається доцільним аналізувати структуру нематеріальних активів, використовуючи класифікаційні ознаки, які визначила Райковська І. Т.:

1. Аналіз наявності нематеріальних активів.

2. Аналіз ефективності використання нематеріальних активів [68].

Для оцінки нематеріальних активів використовуються різноманітні підходи, включаючи логічні (розглядання деталей, порівняння, видалення неспівпадінь, узагальнення), статистичні (агрегування, групування цифрових даних, визначення середніх, створення індексів, аналіз динаміки), математичні (моделювання, математичний аналіз, застосування статистичних методів, теорія можливостей, економічна кібернетика) та інші.

Для проведення аналізу нематеріальних активів використовуються дані з бухгалтерського та операційного обліку, фінансової звітності та додаткових документів, а також інших джерел інформації. Інформаційні ресурси, що використовуються для аналізу, повинні бути перевірені на точність обчислень, відповідність показників фінансової звітності та достовірність облікових даних. У деяких випадках цифрові дані, які використовуються для аналізу, можуть бути округлені для подання в таблицях.

Поява нових об’єктів нематеріальних активів вимагає розробки нових методів поліпшення обліку нематеріальних активів у діяльності підприємств.

Сьогодні важко уявити підприємство без комп’ютерної техніки і відповідного програмного забезпечення.

Новим методом просування в Інтернеті є реклама сайтів з метою залучення цільової аудиторії та потенційних клієнтів. Первісні витрати на створення та оптимізацію сайту включають розробку, пошукову оптимізацію, модифікацію програмного коду і таке інше. Витрати на подальше просування сайту, зокрема на банерну рекламу, відносяться до затрат на збут (рахунок 93).

Найефективнішим рішенням для удосконалення обліку нематеріальних активів у ТОВ "Джерело" є створення автоматизованого програмного забезпечення, яке відповідатиме потребам у контролі, плануванні, аналізі та прогнозуванні діяльності конкретної компанії. Проведений аналіз ринку програмного забезпечення свідчить, що наявні програми орієнтовані на малі підприємства та обмежені функціями бухгалтерського обліку.

Висновки до розділу 3

Проведений аналіз нематеріальних активів підприємства дозволив отримати важливі уявлення про їхню вартість, стан та потенціал для подальшого розвитку. Виявлено, що ці активи відіграють ключову роль у формуванні конкурентних переваг та стабільного розвитку підприємства. Здійснений аналіз

допоміг ідентифікувати сильні та слабкі сторони нематеріальних активів, а також визначити можливості для оптимізації їх використання. Рекомендується продовжувати систематично проводити аналіз нематеріальних активів з метою постійного вдосконалення стратегій управління цими активами та забезпечення максимальної ефективності їх використання для досягнення стратегічних цілей підприємства.

Проведений аналіз нематеріальних активів ТОВ «Джерело» спрямований на досягнення ключової мети – визначення вартості та потенціалу цих активів для стабільного та конкурентоспроможного розвитку підприємства. Завдання включають оцінку стану та ефективності використання нематеріальних активів, ідентифікацію можливостей для їх оптимізації та розробку стратегій управління. Інформаційне забезпечення аналізу здійснюється за допомогою фінансової звітності, інвентаризації активів, оцінки вартості та інших методів, що дозволяють отримати об’єктивну картину щодо значення та ефективності використання нематеріальних активів у діяльності підприємства. Результати аналізу є основою для прийняття обґрунтованих стратегічних рішень та планування подальших дій з метою оптимізації управління нематеріальними активами та досягнення успіху на ринку.

Завдання та прийоми аналізу нематеріальних активів важливі для ефективного управління цими активами та досягнення стратегічних цілей підприємства. Шляхом ідентифікації, оцінки та аналізу нематеріальних активів, а також використанням різноманітних методів, таких як порівняльний аналіз, класифікація, вимірювання ефективності та стратегічне планування, підприємство може отримати глибоке розуміння вартості та впливу цих активів на його успішність. Важливою складовою процесу є постійний моніторинг та удосконалення методів обліку та аналізу для забезпечення адаптації до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі. Тільки завдяки цьому підприємство зможе оптимізувати використання своїх нематеріальних активів та забезпечити свою конкурентоспроможність на ринку.

У процесі аналізу нематеріальних активів на підприємстві, визначення,

оцінка та стратегічне управління активами відіграють ключову роль у досягненні успіху та конкурентоспроможності. Етапи аналізу, які включають ідентифікацію, оцінку, аналіз ефективності, порівняння з конкурентами, виявлення ризиків та стратегічне планування, дозволяють підприємствам отримати повну картину щодо значення та впливу нематеріальних активів на їх діяльність. Послідовне виконання цих етапів допомагає підприємствам ефективно управляти своїми ресурсами, мінімізувати ризики та розробляти стратегії, спрямовані на досягнення успішних результатів. Зосередження на постійному моніторингу та оновленні підходів до аналізу нематеріальних активів є ключовим для адаптації до змін в бізнес-середовищі та забезпечення стійкого розвитку підприємства.

Вдосконалення обліку та аналізу нематеріальних активів у підприємстві є ключовим етапом для підвищення ефективності управління цими ресурсами. Оптимальним рішенням для покращення обліку нематеріальних активів у ТОВ "Джерело" є розробка автоматизованого програмного забезпечення, яке відповідатиме вимогам контролю, планування, аналізу та прогнозування конкретної компанії. Здійснений аналіз ринку програмного забезпечення показує, що наявні рішення спрямовані на потреби малих підприємств та обмежені функціями бухгалтерського обліку. Ці заходи сприятимуть покращенню управління активами, зменшенню ризиків та забезпеченню готовності підприємства адаптуватися до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі. Послідовне впровадження цих заходів допомагатиме створити ефективну управління нематеріальними активами, що в свою чергу сприятиме зміцненню позицій підприємства на ринку та досягненню стратегічних цілей.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

В розділі «Теоретичні засади обліку та аналізу нематеріальних активів» описано ключові аспекти, пов'язані з управлінням цими активами на підприємстві. Основні висновки такі:

Нематеріальні активи є важливим ресурсом, що не має матеріальної форми, але може суттєво впливати на результативність та конкурентоспроможність підприємства.

Для обліку нематеріальних активів використовуються міжнародні та національні стандарти бухгалтерського обліку, які визначають правила їх визнання та оцінки у фінансовій звітності.

Існують різні методи визначення вартості нематеріальних активів, такі як метод порівняльної вартості та метод дисконтованих потоків доходів.

Нематеріальні активи піддаються різним ризикам, і ефективний контроль передбачає комплексний підхід до їх мінімізації.

Інновації та технологічний прогрес створюють нові виклики для обліку та аналізу нематеріальних активів, що вимагають постійного адаптування підприємством своїх практик управління.

Загалом, збереження та ефективне використання нематеріальних активів є важливою складовою успішної стратегії підприємства, що потребує ретельного аналізу та контролю.

Нематеріальні активи, такі як бренди, патенти, інтелектуальна власність, відіграють ключову роль у формуванні конкурентних переваг та створенні стабільної платформи для розвитку підприємства. Облік та аналіз цих активів дозволяють зрозуміти їхню вартість, потенціал та ефективність використання. Ці процеси допомагають приймати обґрунтовані рішення щодо стратегічного розвитку, інвестування та управління ризиками. Постійний моніторинг і аналіз нематеріальних активів є важливим елементом успішного управління підприємством, що дозволяє максимізувати їхню вартість та внесок у загальний успіх компанії.

У роботі було досліджено теоретичні засади обліку та аналізу нематеріальних активів» було розглянуто основні аспекти, пов’язані з управлінням нематеріальними активами на підприємстві. Розглянуто нормативно – правове забезпечення обліку нематеріальних активів на підприємстві, розглянуто методи обліку нематеріальних активів.

Досліджувалися нематеріальні активи ТОВ «Джерело» під час дослідження було виявлено, що на підприємстві наявні нематеріальні активи у кількості 21,0 шт. У 8 категоріях, до яких в більшій мірі входять програми, що призначені для ведення бухгалтерського обліку, а саме : КП «М.Е.ДОС, ПК «Універсал-7 ERP» , Програма бух облік, які випущені в 2018 – 2019 рр.

Була досліджена структура і динаміка нематеріальних активів: проаналізовано первісну вартість нематеріальних активів. Після проведення аналізу первісної вартості дійшли висновку, що на підприємстві прослідковується тенденція до зменшення первісної вартості, це може бути, як через те, що компанія не модернізує свої нематеріальні активи, так і через вибуття нематеріальних активів.

Аналіз нематеріальних активів відкриває важливі дані про їх вартість і потенціал для розвитку підприємства. Виявлено, що ці активи мають ключове значення для конкурентних переваг і стабільного розвитку. Аналіз допомагає виділити сильні і слабкі сторони активів та знаходить можливості для оптимізації їх використання. Порада - систематично аналізувати активи для покращення стратегій управління ними і досягнення максимальної ефективності.

Аналіз нематеріальних активів ТОВ «Джерело» допомагає визначити їхню вартість і потенціал для стабільного розвитку. Завдання включають оцінку стану активів і пошук можливостей для їхнього оптимізованого використання. Інформаційне забезпечення здійснюється за допомогою різних методів, щоб зрозуміти, як активи впливають на діяльність підприємства. Результати аналізу служать основою для стратегічних рішень і планування майбутніх дій.

Аналіз нематеріальних активів є ключовим для успішного управління. Цей процес допомагає розкрити значення активів і розробити стратегії для їх ефективного використання. Постійне оновлення методів аналізу дозволяє підприємству адаптуватися до змін в середовищі і забезпечити стабільний розвиток.

Після того, як нематеріальні активи включені до балансу підприємства, виникає вибір між двома методами обліку. Перший - це модель обліку за первісною вартістю, яка враховує початкову вартість активів, а також амортизацію та втрати від знецінення. Другий - це модель переоцінки, де актив відображається за переоціненою вартістю, яка враховує справедливу вартість активу на момент переоцінки. Нематеріальні активи можуть бути отримані різними способами, такими як створення, покупка, внесення в статутний капітал, обмін або отримання безоплатно. Варто враховувати особливості кожного методу при визначенні початкової вартості активу. Такий облік ведеться на рахунку 12 "Нематеріальні активи" за первинною вартістю, яка відображається у фінансовій звітності підприємства.

У даній дипломній роботі проведено глибокий аналіз бухгалтерського обліку та амортизації нематеріальних активів з урахуванням специфіки діяльності ТОВ "Джерело", яке надає освітні послуги. Дослідження показало, що правильне ведення обліку та аналіз амортизації нематеріальних активів є критично важливими для забезпечення фінансової стабільності та ефективного управління ресурсами підприємства.

По-перше, визначено, що ТОВ "Джерело" використовує такі нематеріальні активи, як програмне забезпечення, авторські права на навчальні матеріали та торгові марки. Облік цих активів ведеться згідно з національними стандартами бухгалтерського обліку, що забезпечує прозорість та достовірність фінансової звітності. Це важливо для підтримання довіри з боку інвесторів та інших зацікавлених сторін.

По-друге, аналіз показав, що підприємство застосовує лінійний метод амортизації для більшості своїх нематеріальних активів. Цей метод відповідає

вимогам нормативних документів і є простим та ефективним для застосування. Однак, для деяких активів, таких як програмне забезпечення, доцільно розглянути застосування прискорених методів амортизації, які можуть точніше відображати їх знос та корисність протягом часу.

По-третє, дослідження підтвердило, що правильний вибір методів амортизації значно впливає на фінансові результати ТОВ "Джерело". Амортизаційні витрати є важливим елементом витрат підприємства, і їх оптимізація може сприяти підвищенню рентабельності. Це підкреслює необхідність регулярного перегляду амортизаційної політики для адаптації до змін ринкових умов та специфіки діяльності підприємства.

По-четверте, для вдосконалення внутрішньої системи обліку нематеріальних активів рекомендується впровадити сучасні інформаційні технології. Це дозволить автоматизувати процеси обліку та зменшити ймовірність помилок, забезпечуючи при цьому більш ефективне управління активами. Важливо також розглянути можливість впровадження автоматизованої системи управління активами, яка включала б модулі для обліку, амортизації та аналізу нематеріальних активів. Така система допоможе підвищити точність обліку та забезпечити оперативний доступ до необхідної інформації для прийняття управлінських рішень.

Таким чином, проведене дослідження підтвердило важливість комплексного підходу до обліку та амортизації нематеріальних активів у контексті діяльності освітніх закладів. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на розробку нових методик оцінки ефективності використання нематеріальних активів та удосконалення амортизаційних підходів з урахуванням специфіки галузі освітніх послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Грицюк П. М., Хомедюк В. О. Нормативно-правове регулювання обліку зовнішньоекономічних операцій. Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»] Сер.: Економіка. 2012. Вип. 20. С. 229-233.

2. Державна служба статистики України URL:http://www ukrstat. gov.ua

3. Дерій В.А. Нормативне забезпечення обліку і контролю витрат та доходів підприємств Журнал: Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу Міжнар. Зб. Наук. Праць. Вип. 2(17). С 77-83.

4. Долюк А. В. Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку матеріального стимулювання продуктивності праці. Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. 2014. Вип. 8 (5). С. 185-189.

5. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 «Нематеріальні активи». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IAS-38 ukr 2016.pdf

6. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку «Нематеріальні активи»: Наказ Міністерства фінансів України від 18.10.99 № 242. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laivs/show/z0750-99#Text

7. Облік, аналіз та аудит. 2017. № 8, С. 185-190.

8. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/page

9. Рожелюк В. М. Нормативно-правове регулювання ведення бухгалтерського обліку як визначальний чинник його організації. *Бізнес Інформ.* 2014. № 7. С. 225-229.

10. Андрощук Г.Р. Економічна значимість авторського права. Теорія і Практика інтелектуальної власності. 2014. №1, с. 8 – 28.

11. Андрушків Б. М. Формування адаптивної моделі управління процесом відтворення господарського капіталу на засадах підвищення капіталізації підприємства [Електронний ресурс] / Б. М. Андрушків, Л. М. Мельник, О. Б. Погайдак // Сталий розвиток економіки. – 2015. – № 5. – С. 71–78. URL : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/sre/2012_5 /71.pdf.

12. Анохіна К. О. Оцінка ефективності використання нематеріальних ресурсів підприємств. Вісник соціально-економічних досліджень. 2016. № 2 (61). С.72-79.

13. Артеменко Н.В. Нематеріальні активи: Основи бухгалтерського обліку та методичні засади проведення аудиту. Інфраструктура ринку: бухгалтерський

14. Белова І.М., Спільник І.В. Бухгалтерський облік в Україні у XIX-XX столітті. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. №14, 2017.

15. Бриль І.В. Забезпечення капіталізації підприємств шляхом оптимізації нематеріальних активів: збірник НАН України. Донецьк: НАН України. 2014. С. 113-124.

16. Булат Г.В., Камінська А.М. Сутність нематеріальних активів та особливості організації їх обліку. Молодий вчений. 2014. Випуск № 5. С.67–69.

17. Бурлан С.А., Каткова Н.В. Бухгалтерський облік (загальна теорія): навч. посіб. Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2018. 272 с.

18. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський словник. Житомир: ПП «Рута», 2014. 224 с.

19. Бухгалтерський облік: навчальний посібник / Н.С. Акімова та ін. Харків: Видавництво «Форт», 2016. 447 с.

20. Бухгалтерський облік: загальна теорія: навчальний посібник/ Серпенінова Ю.С. та ін. Суми: Університетська книга, 2015. С. 366.

21. Вакун О.В. Концептуальна модель економічного аналізу нематеріальних активів. Інноваційна економіка. 2012. №6. С. 7-12.

22. Гороховець Ю.А. Методика економічного аналізу нематеріальних активів: стан та пропозиції щодо вдосконалення. Бізнес Інформ. 2018. Вип. №3. С. 236–241

23. Гороховець Ю.А. Напрями розвитку економічного аналізу нематеріальних активів. Імплементація інновацій обліково-аналітичного забезпечення сталого розвитку сучасного бізнесу: матеріали І міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Харків, 22 бер. 2018 р.). Харків: ХДУХТ, 2018. С. 59–60.

24. Гороховець Ю.А. Нематеріальні активи в українському законодавстві: нормативно-правовий огляд. Науковий вісник Академії муніиипального управління. 2015. № 1-2. С. 5-6.

25. Гороховець Ю.А. Нематеріальні активи в цивільному законодавстві. Аспекти стабільного розвитку економіки в умовах ринкових відносин: матер. XII міжнар. наук.-практ. конф. (Умань, 24-25 травня 2018 р.). Умань: видавець "Сочінський М.М.", 2018. С. 27–29.

26. Гороховець Ю.А. Облікове відображення нематеріальних активів в системі вартісно-орієнтованого управління корпорацій: сучасний стан та підходи до удосконалення. Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства: зб. праць III міжнар. наук.-практ. конф. Львів: Львівська політехніка, 2017. С. 71-73.

27. Гудзь Н.В., Романів Р.В., Денчук П.Н. Бухгалтерський облік: навч. посібник для ВНЗ: навчальний посібник. Київ: Центр учб.літ., 2015. 510 с.

28. Диба В. М. Критерії облікової ідентифікації нематеріальних активів. Економіст : наук.-практ. журнал (RePec). 2016. № 7. С. 12-15.

29. Диба В. М. Методологічні основи оцінки нематеріальних активів корпорації. Інвестиції: практика та досвід : наук. журнал (Index Copernicus) Чорноморського й державного університету імені Петра Могили. 2016. № 13. С. 23-28.

30. Диба В. М. Фінансовий облік нематеріальних активів підприємства. Ефективна економіка : електронне наукове фахове видання (Index Copernicus) Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету. 2015. №11. URL: http://www.eco№my.nayka.com.ua/?op=1&z=5371(дата звернення 05.11.21).

31. Диба В.М. Гармонізація обліку і оцінки нематеріальних активів з міжнародними стандартами. Фінанси, облік і аудит: збірник наукових праць. 2014. № 21. С. 22-25.

32. Диба В.М. Інтелектуалізація, соціальна відповідальність та обліковоаналітичний вимір нематеріальних активів . Економіст : наук.-практ. журнал (RePec). 2016. №1. С. 39-41.

33. Диба В.М. Управління вартістю нематеріальних активів: теорія та облік. Економіст : наук.-практ. журнал (RePec). 2016. №5. С. 62-67.

34. Іванова В. В. Облік нематеріальних активів згідно з національним та міжнародним стандартами бухгалтерського обліку. Економічна стратегія перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. 2013. Вип. 1 (2). С. 6338.

35. Кім Ю.Г. Бухгалтерський та податковий облік: первинні документи та порядок їх заповнення. Київ: Центр учбової літератури, 2014. 600 с.

36. Коба О.В. Визнання, ідентифікація та класифікація нематеріальних активів. Економіка і регіон: бухгалтерський облік, аналіз та аудит, 3 листопада 2015 р. Полтава: ПолтНТУ, 2015. С. 136-142.

37. Крупка Я.Д. Фінансовий облік : [підручник] / Крупка Я.Д., Задорожний З.В., Микитюк Н.Я. та ін. – Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 451 с.

38. Куцик П.О. Облікова концепція управління вартістю нематеріальних активів підприємства: [монографія]/ П.О.Куцик, І.М.Дрогобицький, З.П.Плиса, Х.І.Скоп. Львів: Растр-7, 2016. –268 с.

39. Кушина О. Необоротні активи: класифікаційний алгоритм / О. Кушина // Бухгалтерія. Право. Податки. Консультації. 2012. 2 листопада (№44). С. 11-17.

40. Лепетан І. М. Нематеріальні активи та інтелектуальний капітал/ І.М.Лепетан // Економіка АПК. 2016. № 19. с. 83 – 87.

41. Лилишенко О.В. Бухгалтерський облік: Підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2015. 670 с.

42. Напрями розвитку облікової оцінки та звітності щодо нематеріальних активів підприємства в контексті теорії вартісно-орієнтованого управління: Розвиток обліку, аналізу і аудиту суб'єктів суспільного інтересу: монографія / Ю. А. Гороховець та ін.; Житомир: ЖДТУ, 2017. 340 с.

43. Нишенко Л. П. Порівняльний аналіз міжнародних стандартів фінансової звітності та положень (стандартів) бухгалтерського обліку України. Формування ринкових відносин в Україні. 2006. № 4 (59). С. 90-94.

44. Облікова концепція управління вартістю нематеріальних активів підприємства: монографія / П.О. Куцик та ін. Львів: Растр-7, 2016. 268 с.

45. Організація бухгалтерського обліку / Ю.Д. Чацкіс та ін. Київ.: Центр учбової літератури. 2014. 564 с.

46.Орлова В.К., Орлів С.В., Хома С.В. Фінансовий облік: навчальний посібник. Київ: Центр учб.літ., 2015. 510 с.

47. Папінова О. Облік операцій з необоротними активами / О. Папінова // Бібліотека «Баланс». - 2012. - №9. - С. 16-23.

48. Плекан М. В. Нематеріальні активи як об'єкт обліку і звітності. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". 2014. № 794. С. 221 - 225.

49. Проскуріна Н.М., Гороховець Ю.А. Диференціація підходів трактування нематеріальних активів як економічної категорії. Вісник Запорізького національного університету, зб. наук. праць. Економічні науки. 2016. №2. С.14-23.

50. Проскуріна Н.М., Гороховець Ю.А. Методичні підходи до класифікації нематеріальних активів. Науковий вісник Одеського національного економічного університету. 2016. №8 (240). С. 115–128.

51. Рета В. М., Вергелес Ю. С. Сучасні питання організації обліку нематеріальних активів за національними та міжнародними стандартами. *Вісник НТУ «ХПІ».* 2015. №26 (1135). С. 4338.

52. Федорова І. Визнання нематеріальних активів крізь призму нормативного регулювання. Науковий вісник [Одеського національного економічного університету] . 2017. № 3. С. 159-178.

53. Рилєєв С. В., Романчук А. Л. Нематеріальні активи: окремі нормативно правові аспекти обліку. Науковий вісник [Буковинського державного фінансово – економічного університету]. Економічні науки . 2013. Вип. 1. С. 368-374.

54. Половинчак Л. А. Порівняльний аналіз національних та міжнародних стандартів обліку нематеріальних активів. Економічний вісник Запоріжської інженерної академії 2017 Вип. 4 С. 140 -144.

55.Чік М.Ю. Нормативно – правові аспекти визнання обліку нематеріальних активів. Облік і фінанси 2017. №3. С. 59—65.

56. Про авторські та суміжні права: Закон України від 23.12.1993 Nc 3792-XII.

URL: https://zakon.rada.gov.ua/1aws/show/3792-12#Text

57. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України від 15.12.1993 № 3689-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12#Text

58. Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань. URL: linps://usr.minjust.gov.ua/content/free-search

59. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291. URL: linps://zakon.rada.gov.iiwlaws/show/z0892-99#Text

60. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73 URL: httrs://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text

61. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 19: Наказ Міністерства фінансів України від 07.07. 1999 № 163. URL: https://zakon/rada.gov.ua/laws/show/z0499-99#Text

62. Міжнародний стандарт фінансової звітності 3 (МСФЗ 3). Об'єднання бізнесу: Міжнародний документ від 01.01.2012. URL: httrs://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929 006#Text

63. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07. 1999 № 996-XIV, URL: httds://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text

64. Про затвердження Національного стандарту 1 «Загальні засади оцінки маина і маинових прав»: Постанова Кабінету Міністрів України від 10.09.2003 № 1440. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-%D0%BF#Text

65. Національний стандарт № 4 Оцінка майнових прав інтелектуальної власності: Постанова кабінету міністрів України від 3 жовтня 2007 р. № 1185 URL: https://www.kmu.gov.ua/npas/93794592

66. Івашкевич В.Б. Бухгалтерський Управлінський облік. НІЦ ІНФРА. Київ, 2015. 448 с.

67. Попова І Інтелектуальна власність – це не страшно. Дебет – Кредит. 2015 № 31. с. 15 – 16.

68. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 «Нематеріальні активи». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IAS-38_ukr_2016.pdf

69.Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку «Нематеріальні активи»: URL https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text

70. Соловей Н. В., Деркач О.С., Тітаренко А.Д. Проблеми та шляхи покращення обліку нематеріальних активів. *Економіка та держава*. 2019.№3 с .114 – 117

71. Гавриловський О.С., Сташенко Ю.В. Нематеріальні активи, особливості їх обліку та аудиту. Молодий вчений № 7 (71).С. 324-328.

72. Чуб Ю. В. Аналіз наявності та використання нематеріальних активів. Економічний аналіз : зб. наук. праць. 2014. Том 15. № 3. С.225-229.

73. Шара Є.Ю. Бухгалтерський фінансовий та податковий облік: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2016. 428 с.

74. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку: підручник. Київ: Знання, 2015. 572 с.

75. Шелест В. С. Методичні положення аналізу використання нематеріальних активів інноваційно-орієнтованих підприємств. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. 2015. № 27. С.255–268.

76. Ясишена В.В. Економічний зміст та класифікація нематеріальних активів для цілей бухгалтерського. Ефективна економіка. 2013. №8. URL: http://www.eco№my.nayka.com.ua.

77. Івасенко М. О. Бухгалтерський облік і аналіз амортизації нематеріальних активів: етапи та їх значення. Тези II Міжнародної науково-практичної конференції «Стратегічні пріоритети розвитку бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах глобалізації», 16 листопада 2023 року. Суми: СНАУ, 2023. 395 с. С. 43-45

78. Івасенко М.О. Облік нематеріальних активів за НП(С)БО та МСБО: порівняльні аспекти. Тези Всеукраїнської науково-практичної on-line конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених, присвяченої Дню науки

16 травня 2024 року. Житомир: Житомирська політехніка, 2024.

79. International Accounting Standart and 38 «Intangible Assets». URL: http://www.ifrs.org/IFRSs/IFRS-technical-summaries/Documents/IAS38-English.pdf.

80. Interbrand Releases 2018 Best Global Brands Report. URL: https://bisiness.financialpost. com/pmn/press-releasee- pmn/business-wire-news-releases-pmn/interbrand-releases-2018-best-global-brands-report

81. Brand Finance Global 500. 2018. The annual report on the world's most valuablebrands. URL: http://brandfinance.com/images/upload/brand_finance_global_500_report_2018_locked.pd.

82. International Accounting Standart and 38 «Intangible Assets». URL: http://www.ifrs.org/IFRSs/IFRS-technical-summaries/Documents/IAS38-English.pdf.

83. Interbrand Releases 2018 Best Global Brands Report. URL:https://bisiness.financialpost.com/pmn/press-releasee-pmn/business-wire-news-releases-pmn/interbrand-releases-2018-best-global-brands-report

84. Brand Finance Global 500. 2018. The annual report on the world's mostvaluablebrands. URL:http://brandfinance.com/images/upload/brand_finance_global_500_report_2018_locked.pd

85. Burlitska Oksana, Sholomeichuk Serhii. The role of information technologies in the management of the enterprise marketing // Development of world economy, marketing and management in modern conditions: collective monograph / Andrushko R., Zhydovska N., Myronchuk Z. – etc. – International Science Group. – Boston : Primedia eLaunch, 2023. 226 p. - P. 145-154